

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 3
im. Mikołaja Kopernika w Jeleniej Górze
58-560 JELENIA GÓRA, UL. PCK 14A
TEL/FAX 075-7551475, 075-7557832
NIP 611-11-13-319
e-mail sp3jeleniagora@wp.pl

SZKOLNY PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY na rok szkolny 2023 / 2028

*„W wychowaniu chodzi właśnie o to, ażeby człowiek stawał się coraz bardziej człowiekiem
(...), ażeby również umiał bardziej być nie tylko z drugim, ale i dla drugich.”*
JAN PAWEŁ II

*Wychowanie to wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej,
intelektualnej, duchowej i społecznej, które powinno być wzmacniane i uzupełniane przez
działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży” (art. 1 pkt 3 Ustawy Prawo
oświatowe).*

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie
2. Misja szkoły.
3. Wizja szkoły
4. Model absolwenta
5. Zadania nauczycieli, wychowawców, rodziców i uczniów
6. Założenia programowe:
 - a. Budowanie pewności siebie i kształtowanie zaradności życiowej,
 - b. Budowanie świadomości i przynależności narodowej,
 - c. Przemoc i agresja rówieśnicza w szkole,
 - d. Współpraca z rodzicami,
 - e. Rozwijanie kompetencji czytelniczych oraz upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży,
 - f. Trudności w nauce oraz sposoby motywowania do pracy,
 - g. Wychowanie do wartości,
 - h. Zdrowy tryb życia,
 - i. Społeczność szkolna – bezpieczeństwo w społeczności szkolnej i trudności w nawiązywaniu kontaktów rówieśniczych,
 - j. Nienaruszalność cielesna i przeciwdziałanie wykorzystaniu dzieci,
 - k. Cyberprzemoc,
 - l. Środki psychoaktywne,
 - m. Prawidłowe relacje rodzinne, a rozbite rodziny, eurosieroctwo, przemoc w rodzinie.

1. Wprowadzenie

Pierwszymi wychowawcami swoich dzieci są rodzice. Nauczyciele wspomagają ich wszechstronny i harmonijny rozwój, a uczeń akceptuje siebie i jest otwarty na potrzeby drugiego człowieka, żyje nie tylko z drugim, ale i dla drugich.

Wychowanie to proces wspomagania człowieka w rozwoju, ukierunkowany na osiągnięcie pełni dojrzałości fizycznej, psychicznej, społecznej i duchowej. Działalność wychowawcza – ma na celu kształtowanie osobowości młodego człowieka, jego postaw, zachowań oraz cech niezbędnych w życiu społecznym. Polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganiu ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze:

1. fizycznej – ukierunkowanej na zdobycie przez ucznia i wychowanka wiedzy i umiejętności, pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych;
2. psychicznej – ukierunkowanej na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej, ukształtowanie postaw sprzyjających wzmocnieniu zdrowia własnego i innych ludzi, kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi zdrowia, osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności;
3. społecznej – ukierunkowanej na kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów i norm społecznych oraz ćwiczeniu umiejętności wypełniania ról społecznych;
4. aksjologicznej – ukierunkowanej na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia.

Celem wychowania jest przygotowanie ucznia do samodzielnego, poprawnego nawiązywania stosunków międzyludzkich, kształtowania długoterminowych relacji z innymi ludźmi, zachowania etycznego, moralnego i akceptowanego przez społeczność, w której żyje. Ważna jest świadomość oraz istnienie głębokich, skłaniających do refleksji wartości młodego człowieka.

Profilaktyka to proces wspomagania człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczenie i likwidowanie czynników blokujących i zaburzających zdrowe życie. Celem profilaktyki jest podjęcie szybkich i skutecznych działań przywracających zdrowie, ma ona również na celu hamowanie postępu i niwelowanie pojawiających się powikłań już istniejącej choroby.

Działania profilaktyczne pozwalają stworzyć odpowiedni wzór zachowań społecznych, które przyczyniają się do obniżenia prawdopodobieństwa pojawienia się danego zjawiska.

Działania szkoły powinny obejmować trzy poziomy profilaktyki:

1. profilaktyka uniwersalna – pierwszy poziom – skierowana do wszystkich uczniów i nauczycieli. Jej celem jest budowanie zdrowych i trwałych relacji w obrębie szkolnej społeczności, m.in. poprzez szkolenie nauczycieli i innych pracowników w zakresie pedagogiczno-wychowawczym, ustalenie określonych zasad postępowania, niezgodę na przemoc, dbanie o dobre relacje, wzmacnianie odporności uczniów (np. poprzez warsztaty radzenia sobie ze stresem) i podnoszenie ich samooceny czy wyraźne wskazanie osoby, do której można udać się po pomoc;
2. profilaktyka selektywna – drugi poziom – działania skupione są na osobach z grupy zwiększonego ryzyka (np. uczniach z problemami zdrowotnymi, ekonomicznymi, rodzinnymi, z trudnościami w nauce). Zadaniem szkoły i pracowników jest określenie potrzeb i trudności uczniów z grupy ryzyka oraz wsparciu ich w przezwyciężeniu trudności, m.in. poprzez działania włączające ich do grupy rówieśniczej czy pomagające w nauce. Ważnym czynnikiem jest włączenie rodziców / opiekunów uczniów do pracy oraz wspólne rozwiązywanie napotykaných trudności;
3. profilaktyka wskazująca – trzeci poziom – działania skupiają się na osobach z grupy wysokiego ryzyka, tj. po próbie samobójczej. Profilaktyka wskazująca zawiera w swoich działaniach również te wynikające z działań drugiego poziomu. Pracownicy szkoły powinni w bardzo dyskretni i nieustannie obserwować ucznia, zapewnić mu opiekę szkolnego specjalisty oraz współpracować z rodzicami w zakresie zapewnienia mu stałej specjalistycznej opieki.

Program Wychowawczo - Profilaktyczny szkoły dostosowany jest do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb naszego środowiska lokalnego i obejmuje wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym i profilaktycznym. Chcemy, aby nasza szkoła była bezpieczna, panował w niej klimat sprzyjający pracy uczniów i nauczycieli. Dążymy do tego, aby nasi uczniowie byli kulturalni, odpowiedzialni, komunikatywni, kreatywni i empatyczni, aby panowało poczucie przynależności do grupy (klasy, szkoły), którą łączą więzi koleżeństwa i przyjaźni.

Profilaktyka winna wspomagać proces wychowania, a wychowanie tworzy integralną całość z wiedzą i kreowaniem umiejętności, poprzez które formuje się osobowość młodego

człowieka. Nie wolno ich rozdzielać, gdyż wychowanie musi posilkować się wiedzą, w której zapisane jest doświadczenie.

2. Misja szkoły

„Cóż piękniejsze nad niebo, które przecież ogarnia wszystko co piękne”. - Mikołaj Kopernik
„Nauczanie i wychowanie- respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata”. - Ustawa o systemie oświaty

Każdego dnia wspólnie pracujemy na sukces naszych uczniów i zadowolenie rodziców, a wskaźnikiem tego jest ich satysfakcja i prestiż naszej szkoły w środowisku. Priorytetem w naszej szkole jest wysoka efektywność kształcenia, przygotowanie do dalszej edukacji, zapewnienie warunków wszechstronnego rozwoju każdego ucznia. Kierując się powyższym, szkoła realizuje zadania opiekuńcze, wychowawcze i dydaktyczne, uwzględniając poziom rozwoju psychofizycznego ucznia i jego sytuację rodzinną.

3. Wizja szkoły

Jesteśmy szkołą nowoczesną, bezpieczną i przyjazną. Pracujemy jako zespół, szanując i wspierając się nawzajem. Uczymy kreatywności, z jednoczesnym naciskiem na odpowiedzialność za własne decyzje. Jesteśmy otwarci na świat i zmiany w nim zachodzące, chętni do czerpania z jego dorobku naukowego i kulturowego. Nasza szkoła jest zakorzeniona w tradycji lokalnej i narodowej. Kształcimy swoich wychowanków w oparciu o szacunek do drugiego człowieka, poszanowanie systemu wartości, dziedzictwa kulturowego i historycznego. Każdy uczeń w naszej szkole osiąga sukces na miarę swoich możliwości, uczy się żyć w środowisku i dla środowiska. Kształtujemy w uczniach wrażliwość na dobro, prawdę i piękno. Najwyższym dobrem jest dla nas uczeń.

4. Model absolwenta

Absolwent Szkoły Podstawowej nr 3 w Jeleniej Górze jest Polakiem umiejącym żyć godnie i poruszać się w otaczającym go świecie oraz:

- jest przygotowany do podjęcia nauki na wyższym szczeblu edukacji;
- czerpie radość z nauki;
- przestrzega ogólnie przyjętych wartości moralnych;
- potrafi samodzielnie podejmować decyzje i ponosić ich konsekwencje;
- potrafi wyrażać i uzasadniać własne zdanie;
- zgodnie współpracuje z innymi;
- jest ciekawy świata i wrażliwy na drugiego człowieka;
- jest życzliwy i tolerancyjny, szanuje godność własną i drugiego człowieka;
- rozumie wartość uczenia się i potrzebę własnego rozwoju;
- dba o zdrowie psychiczne i fizyczne oraz o bezpieczeństwo własne i innych;
- potrafi wykorzystać wiedzę w sytuacjach życiowych.
- ma rozwiniętą wiedzę i ukierunkowane zainteresowania,
- zna dobrze jeden język zachodnioeuropejski,
- zna swój region, jego historie, rozumie jego znaczenie w Polsce i Europie,
- umie znaleźć źródła wiedzy,
- zna podstawy funkcjonowania komputera, umie wykorzystywać programy komputerowe i Internet do swojej nauki,
- zna zasady ruchu drogowego, posiada kartę rowerową,
- posiada umiejętność pływania,
- jest sprawny fizycznie i aktywnie dba o swoje zdrowie i kondycję fizyczną,
- potrafi umiejętnie korzystać i obsługiwać nowoczesne środki i urządzenia techniczne,
- potrafi korzystać z rozkładu jazdy autobusów, pociągów, samolotów,
- zna organy samorządu lokalnego, podstawowe instytucje państwowe i komunalne, ich funkcjonowanie i kompetencje,
- rozumie pojęcie demokracji i stosuje jej zasady w życiu szkolnym,
- jest odpowiedzialny za siebie, rozumie swoje miejsce w szkole i rodzinie, aktywnie uczestniczy w życiu rodzinnym i szkolnym, chętnie działa na rzecz innych,
- przestrzega zasad dobrych obyczajów i kultury,
- jest tolerancyjny w stosunku do innych,
- planuje swoje działania i przewiduje ich efekty,
- rozwija swoje zainteresowania.

Zakładamy, że w wyniku systematycznego, skorelowanego i spójnego oddziaływania wychowawczo-profilaktycznego uda się nam przygotować uczniów do zgodnego współżycia z ludźmi. Będziemy dążyć do tego, żeby nasi wychowankowie byli: uczciwi, wiarygodni, odpowiedzialni, wytrwali, wrażliwi na krzywdę innych, kreatywni, przedsiębiorczy, aby nie stosowali przemocy słownej, fizycznej i psychicznej, mieli wysoką kulturę osobistą i gotowość do uczestnictwa w kulturze. Ważne jest też, aby uczniowie przestrzegali zasad zdrowego stylu życia, nie ulegali nałogom, kształtowali postawy obywatelskie, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji, pogłębiali świadomość ekologiczną, poznawali dziedzictwo kulturowe naszego narodu, Europy i świata i rozwijali swoje zainteresowania i pasje.

5. Zadania nauczycieli, wychowawców, rodziców i uczniów

1. Każdy pracownik szkoły kieruje się dobrem ucznia i jest do jego dyspozycji aby prowadzić z nim rozmowy indywidualne.
2. Warunkiem stawiania uczniowi wymagań punktualności i obecności na lekcjach jest rzetelne odnotowywanie obecności w dzienniku. Podstawowym obowiązkiem nauczyciela jest punktualne rozpoczynanie i kończenie oraz solidne przygotowywanie do zajęć.
3. Nauczyciel zachowuje neutralność polityczną w pracy dydaktycznej i wychowawczej.
4. Wszyscy nauczyciele wprowadzają do tematyki swego przedmiotu elementy programu wychowawczego.
5. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły jest każdorazowe reagowanie na dostrzeżone dobro i zło w szkole jak i poza nią. Pozytywne zachowania uczniów winny być szeroko promowane. Zastrzeżenia do zachowania uczniów pracownicy mają obowiązek zgłaszać do wychowawcy klasy lub do zespołu wychowawczego.
6. Dyrektor szkoły ma obowiązek zdecydowanego reagowania na przejawy brutalnej agresji ze strony uczniów w stosunku do innych uczniów jak i wszystkich pracowników szkoły.
7. Nauczycielowi nie wolno stosować „terroru” jako metody wychowawczej (co nie oznacza rezygnacji ze stawiania wymagań) i stawiać oceny z przedmiotu bezpośrednio za zachowanie ucznia. Winien też przestrzegać w tym względzie zasad zawartych w Statucie Szkoły.

8. Zadaniem każdego pracownika szkoły jest także czuwanie nad prawidłowym stylem spędzania przerw przez uczniów, np. zwracanie uwagi na kulturalną postawę, wychodzenie uczniów z klasy, na niedopuszczalność palenia papierosów, bezpieczeństwo itp.
9. Wszyscy pracownicy szkoły zobowiązani są do reagowania na niedostosowany do bieżącej pogody ubiór ucznia opuszczającego budynek szkoły (szczególnie podczas złej pogody) oraz na wypadki uczniów.
10. Nauczyciele organizatorzy wycieczek i imprez szkolnych mają obowiązek współdziałać z wychowawcami uczniów, którzy są ich uczestnikami.
11. W nagłych przypadkach uczeń zwalniany jest z zajęć do domu na wniosek pielęgniarki lub wychowawcy klasy. Ucznia zwalnianego z zajęć odprowadzają do domu rodzice, opiekunowie, wyjątkowo inne osoby, po powiadomieniu rodziców lub opiekunów.

Wychowawca w celu realizacji zadań:

- a. otacza indywidualną opieką każdego wychowanka,
- b. planuje i realizuje wspólnie z uczniami i ich rodzicami różne formy życia zespołowego, rozwijające jednostki i integrujące zespół uczniowski,
- c. ustala wspólnie z rodzicami treści i formy zajęć tematycznych na godzinach do dyspozycji wychowawcy,
- d. współdziała z nauczycielami uczącymi w jego klasie uzgadniając z nimi i koordynując ich działania wychowawcze wobec ogółu uczniów a także wobec tych, którym potrzebna jest indywidualna opieka (dotyczy to zarówno uczniów szczególnie uzdolnionych jak i z różnymi trudnościami i niepowodzeniami),
- e. Utrzymuje kontakt z rodzicami uczniów w celu:
 - poznania i ustalenia potrzeb opiekuńczo-wychowawczych ich dzieci,
 - wspólnych oddziaływań wychowawczych wobec dzieci,
 - włączanie ich w sprawy życia klasy i szkoły.
- f. Ma obowiązek korzystania w swojej pracy z pomocy merytorycznej i metodycznej ze strony właściwych placówek i instytucji oświatowych i naukowych.
- g. Jest zobowiązany do rozpoznawania sytuacji wychowawczej uczniów i poinformowania uczących nauczycieli o trudnych przypadkach w tym zakresie.

- h. Podejmuje systematyczne wysiłki zmierzające do wytworzenia prawidłowej atmosfery wspólnoty klasowej.
- i. Uczestniczy we wszystkich sytuacjach ważnych dla klasy ujętych w planie wychowawczym, np. imprezach w których uczestniczą wychowankowie.
- j. Czuwa nad postępami w nauce i frekwencją ucznia, jest w stałym kontakcie z rodzicami i opiekunami, pedagogiem szkolnym, stara się poznać sytuację pozaszkolną wychowanka (bierze je pod uwagę przy ustalaniu oceny zachowania).

Rodzice mają obowiązek:

- a. Uczestniczyć w zebraniach rodziców zorganizowanych przez wychowawcę klasy lub dyrektora szkoły, w dniach otwartych szkoły, prelekcjach poświęconych zagadnieniom wychowawczym.
- b. Zawiadamiać wychowawcę o nieobecności ucznia, stałego kontaktu z wychowawcą w innych sytuacjach wychowawczych. W przypadku zwolnienia ucznia nawet z części zajęć szkolnych rodzic jest zobowiązany do pisemnego usprawiedliwienia tej nieobecności.
- c. Dbać o odpowiedni strój i wygląd dziecka.
- d. Rodzice powinni na bieżąco zgłaszać do komisji wychowawczej lub dyrekcji szkoły najdrobniejsze nawet formy przestępczości wśród uczniów.
- e. W sytuacjach spornych w klasie rodzic zobowiązany jest do zachowania drogi służbowej zgodnie z zapisami Statutu Szkoły.
- f. Rodzice ponoszą odpowiedzialność finansową za umyślne zniszczenia i kradzieże dokonane w szkole przez dzieci.
- g. Rodzice winni czynnie uczestniczyć w pracach imprezach i uroczystościach na rzecz klasy i szkoły.

Uczniowie:

- a. Każdy uczeń postępuje zgodnie z zasadami zawartymi w Statucie Szkoły.
- b. Uczeń ma obowiązek stosować się do zaleceń każdego pracownika szkoły.
- c. Uczeń w czasie trwania zajęć szkolnych nie opuszcza terenu szkoły bez uzasadnionej przyczyny, a po zakończeniu lekcji udaje się bezpośrednio do domu, zachowując się bezpiecznie w drodze ze szkoły.

6. Założenia programowe

a. Budowanie pewności siebie i kształtowanie zaradności życiowej,

I. Cele ogólne:

1. Budowanie świadomości samego siebie i realnych aspiracji życiowych:

- kształtowanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych,
- rozumienie znaczenia i roli ubioru (odpowiedniego do okazji i miejsca),
- poszerzanie horyzontów, uświadamianie mnogości ścieżek życiowych,
- poszerzanie oferty zajęć rozwijających zainteresowania.

2. Budowanie pewności siebie:

- uświadamianie zagadnienia pewności siebie,
- techniki budowania pewności siebie,
- odkrywanie własnej osobowości,
- rozwijanie zainteresowań,
- odnajdywanie swoich mocnych stron.

3. budowanie zaradności życiowej:

- organizacja warsztatów,
- angażowanie uczniów w organizację wydarzeń, imprez etc.
- organizacja wyjazdów, wycieczek, „zielonych szkół”.

II. Cele szczegółowe:

- tworzenie pozytywnej i bezpiecznej atmosfery w klasie i szkole,
- uczenie asertywności,
- zaznajamianie uczniów z pojęciem tolerancji,
- uczenie podejmowania właściwych decyzji,
- uczenie sposobów radzenia sobie z sytuacjami trudnymi, stresowymi,
- wskazywanie pozytywnych wzorców zachowań,
- wzmacnianie poczucia własnej wartości,
- poznawanie swoich predyspozycji oraz ich rozwijanie.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Zajęcia integracyjne.	-ćwiczenia indywidualne i grupowe, -ćwiczenia integrujące -ćwiczenia aktywizujące.	Nauczyciel wychowawca	IX / X	Uczniowie
Przykłady: - zajęcia integracyjne dla klas pierwszych i czwartych na początku roku szkolnego , a następnie z resztą klasy, uczniowie biorą udział w zajęciach budujących umiejętność komunikacji, nawiązywania współpracy, wzajemnego zaufania, wspólnego rozwiązywania problemów i radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. - uczenie współodpowiedzialności za swoich kolegów i koleżanki z klasy i ze szkoły, wzmacnianie poczucia solidarności - wspólne wyjścia poza teren szkoły „poznaj mnie” – zajęcia podczas, których uczniowie dzielą się własnymi pasjami, zainteresowaniami ze swoimi rówieśnikami.				
1. Poznanie siebie oraz skupienie się na odkrywaniu własnych zdolności oraz aspiracji życiowych.	-zajęcia wychowania fizycznego, - zajęcia warsztatowe, - mini wykłady, - dramy, - e-lekcje.	Nauczyciele wychowania fizycznego i innych przedmiotów, pedagog, pracownicy Poradni PP, zaproszeni goście	cały rok szkolny	Uczniowie
2. Praca nad adekwatnym poczuciem własnej wartości.	Przykłady: - zajęcia których celem jest samopoznanie i budowanie własnej wartości: - podczas wychowania fizycznego nauczyciel prowadzi zajęcia pozwalające uświadomić uczniom posiadane przez nich zdolności fizyczne oraz zaznajamia ich z predyspozycjami ich ciała. Uczniowie rozmawiają na temat możliwości fizycznych człowieka oraz starają się stworzyć dopasowany indywidualnie do swoich potrzeb program ćwiczeń fizycznych - nauczyciel promuje zdrowe i swobodne zachowywanie się we własnej skórze oraz akceptowanie własnego ciała). - trening asertywnego zachowania się – uczniowie zapoznają się ze sposobami komunikowania się z innymi ludźmi. Rozumieją dlaczego asertywny styl prowadzenia dialogu jest lepszy niż inne; - uczniowie dowiadują się czym jest konformizm, komunikacja pasywna, komunikacja agresywna oraz uczą się zachowywać w sposób asertywny „czy rozumiesz co do Ciebie mówię” – lekcja mająca na celu zaznajomienie uczniów z tematem komunikacji niewerbalnej poprzez: - prowadzenie pantomim i staranie się określić, jakie emocje wyraża dana osoba, - kalambury emocjonalne – uczniowie podzieleni są na zespoły. Zadaniem poszczególnych zespołów jest odszyfrowanie jaką emocję prezentuje każdy kolejno występujący zawodnik. Dozwolona jest gestykulacja i mimika, - zajęcia poświęcone odkrywaniu barier komunikacyjnych, zrozumieniu różnicy pomiędzy aktywnym słuchaniem a słyszeniem. - lekcja pt. „zrozum mnie” – zajęcia mające uświadomić uczniom czym jest tolerancja, kiedy należy mówić o zachowaniach nietolerancyjnych oraz dlaczego warto			

	akceptować inność (np. język migowy, lub „Savoir-vivre w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi”), • lekcja pt. „nauka pozytywnego myślenia” – ćwiczenia w formie dramy – przedstawiamy uczniom wiele sytuacji z życia codziennego np.: ○ zapraszasz swojego kolegę do kina, ale ten odmawia, ○ twoja koleżanka nie odpisuje Ci na SMSy, ○ opowiadasz swojemu rodzicowi o dniu spędzonych w szkole. Ten jednak wydaje się nie być zainteresowany tym co mówisz, ○ itp. Prosimy uczniów o zinterpretowanie podanych sytuacji, zastanowienie się dlaczego odbiorcy zachowali się w ten, a nie w inny sposób. Po uzyskaniu od dzieci odpowiedzi należy przedstawić im przykładowe powody, które wpłynęły na to, że odbiorcy zareagowali w określony sposób. • uczenie podopiecznych jakie znaczenie w życiu człowieka ma czas, w jaki sposób najefektywniej nim zarządzać oraz na co zwrócić uwagę podczas planowania swojego dnia, tygodnia oraz bardziej oddalonych celów życiowych			
1. Podnoszenie poziomu kompetencji społecznych.	- praca indywidualna i grupowa, - treningi, warsztaty, - dramy.	pedagog szkolny / wychowawca,	Cały rok szkolny (wg harmonogramu PPP)	Uczniowie
	Przykłady: zajęcia, które pomogą pozytywnie wpłynąć na poziom inteligencji emocjonalnej uczniów np. określeniu co dany gest, mimika, spojrzenie, czy kombinacja tych elementów mogła oznaczać. Uczniowie zapoznają się z terminem empatia oraz rozumieją różnicę pomiędzy empatią, a syntonią, altruizmem, litością czy miłością;			
1. Nauka opanowania stresu bądź wykorzystania sytuacji stresowych na swoją korzyść. 2. Umiejętne rozwiązywanie konfliktów i reagowanie w sytuacjach trudnych.	-ćwiczenia indywidualne i grupowe, - zajęcia plastyczne / techniczne, - e-lekcje, - mini wykłady, - ćwiczenia rozluźniające, - ćwiczenia oddechowe.	pedagog szkolny, nauczyciel w-f, nauczyciel plastyki, muzyki, techniki	Cały rok szkolny	Uczniowie
	Przykłady: • uświadomienie młodzieży czym jest stres, wytłumaczenie jego genezy, • ćwiczenia relaksacyjne – nauczyciele zapoznają uczniów z szeregiem ćwiczeń, które pomogą im opanować aktualnie przeżywany stres oraz pozwolą zapanować nad emocjami na co dzień. Nauczyciele omawiają z uczniami aktywności, która ułatwiają neutralizować poczucie stresu. • podczas zajęć plastycznych/ technicznych uczniowie przygotowują własną gniotkę antystresową • uczniowie ćwiczą zachowanie się w różnych trudnych, konfliktowych sytuacjach – warsztat w formie dramy przeprowadzony przez wykwalifikowanego w temacie pedagoga.			

1. Kształtowanie postawy życiowej w społeczeństwie lokalnym. 2. Budowanie zaradności życiowej. 3. Nauka samodzielnego podejmowania aktywności/ inicjatywy. 4. Rozwijanie uczniowskich zainteresowań.	- ćwiczenia indywidualne i grupowe, - przedstawienia, prezentacje, wystąpienia, itp., - e-lekcje, - lekcje wychowawcze,	nauczyciel wychowawca, doradca zawodowy, zaproszeni przedstawiciele wybranych zawodów	Cały rok szkolny	Uczniowie
	Przykłady: • uczniowie zapoznają się z zasadami dobrego wychowania • uczniowie poznają zasady poprawnego ubioru oraz ich wpływ na wywieranie pierwszego wrażenia u drugiego człowieka. • Zajęcia z doradcą zawodowym cykl spotkań konkretne zawody, a prawdziwość uczniowskich wyobrażeń wymaganymi na takim stanowisku zdolnościami i predyspozycjami. • prowadzenie działań psychoedukacyjnych, których celem jest możliwość dokonania przez uczniów świadomego wyboru dalszej drogi życiowej: prowadzenie całorocznego doradztwa zawodowego, umożliwiającego odkrycie słabych i mocnych stron uczniów, ich aktualnych predyspozycji zawodowych, aspiracji i możliwości: ○ uświadamianie uczniów odnośnie działań, jakie powinni podejmować, aby zrealizować swoje plany zawodowe, ○ rozwijanie indywidualnych zainteresowań uczniów poprzez umożliwianie im samodzielnego działania, ○ rozwijanie umiejętności rozpoznawania i ujawniania swoich uczuć i emocji, ○ nauczyciele uczą uczniów zarządzać swoim czasem i posiadanymi kompetencjami – lekcje mające na celu naukę planowania prac, organizacji. • wzmacnianie w uczniach zdolności zarządzania swoim czasem • szkoła daje uczniom możliwość realizowania zainteresowań i pasji • zajęcia uczące uczniów samodzielnego, krytycznego myślenia			
1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników szkoły. 2. Nawiązywanie i/lub utrzymywanie odpowiednich relacji	- szkolenia, kursy, treningi, warsztaty, - książki, materiały szkoleniowe, ulotki, - badania ankietowe.	Drektor, wicedyrektor, pedagog nauczyciele	X / XI II / III	Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • szkolenia umiejętności skierowane do nauczycieli: ○ Trening Umiejętności Społecznych ○ Trening Kontroli Złości dla dzieci i młodzieży			

i zaangażowania rodziców/opiekunów uczniów. 3. Prowadzenie ewaluacji.	• <u>badanie ankietowane</u> „Współpraca z rodzicami”. • skutki za niskiej oraz za wysokiej samooceny oraz proponowane działania w jaki sposób radzić sobie z taką sytuacją; • <u>badanie ankietowane</u> pt. „Agresja i przemoc” (skierowane do całej społeczności szkolnej). • nauczyciele uczestniczą w szkoleniu informacyjnym na temat inteligencji emocjonalnej uczniów w perspektywie ich powodzenia w nauce szkolnej. Zapoznają się z technikami, które wpływają na podniesienie poziomu inteligencji emocjonalnej swoich uczniów • szkolenie zewnętrzne nauczycieli na temat komunikacji werbalnej i niewerbalnej.			
1. Pedagogizacja rodziców/opiekunów dzieci. 2. Spotkania z wychowawcą oraz utrzymywanie stałej i poprawnej relacji na linii nauczyciele-rodzice/opiekunowie dzieci. 3. Zaangażowanie rodziców w działalność szkolną.	- spotkania z wychowawcą, - pogadanki.	Wychowawcy, pedagog	Cały rok szkolny	Rodzice/ opiekunowie uczniów
	Przykłady: • rodzice/opiekunowie dzieci czuwają nad tym, aby ich pociechy wykazywały właściwą postawę charakteryzującą się wysoką kulturą osobistą oraz sumiennie realizowało obowiązków szkolny; • rodzice/opiekunowie utrzymują regularny kontakt z wychowawcą klasy, wykazując zainteresowanie aktualnym stanem wiedzy swoich pociech oraz w razie zaistnienia potrzeby sami podejmują kontakt z konkretnym nauczycielem, wychowawcą klasy czy dyrektorem; • rodzice/opiekunowie angażują się w działania realizowane przez szkołę tj. akademie i uroczystości szkolne, konkursy, wydarzenia, imprezy klasowe i szkolne, wyjścia, wyjazdy, itp.; • rodzice/opiekunowie uczniów, których pociechy wykazują specyficzne trudności wychowawcze pozostają w stałym kontakcie z pracownikami szkoły i podejmują się wspólnych działań w celu polepszenia aktualnej postawy dzieci i młodzieży. • rodzice/opiekunowie, których pociechy wykazują problemy edukacyjne i/lub towarzyskie (np. problemy socjalizacyjne z koleżankami i kolegami ze szkoły) pozostają w stałym kontakcie z wychowawcą, psychologiem/pedagogiem szkolnym/pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz pracują nad zmianą i poprawą aktualnego stanu; • uświadomienie rodzicom/opiekunom dzieci, że dotychczasowe badania naukowe nie wskazują na istnienie bezpośredniej korelacji pomiędzy wysoką samooceną uczniów a ich osiągnięciami szkolnymi (Baumeister, 2003) • rozmowy z rodzicami na temat zagrożeń wynikających z posiadania przez dziecko niskiej samooceny. Wskazanie zachowania dorosłych, które mogą wpływać na obniżanie samooceny młodych ludzi np. wysokie wymagania i aspiracje rodziców, ograniczone zaufanie do dziecka, czy mała ilość czasu poświęcana na wspólną aktywność; • przeprowadzenie spotkania z opiekunami uczniów na temat ustalania zasad panujących w domu, przestrzegania ich przez wszystkich domowników oraz konsekwentnego reagowania w sytuacjach, gdy dana reguła nie zostanie dotrzymana. Celem spotkania jest uświadomienie dorosłym, że najwięcej pozytywnych skutków wychowawczych przynoszą pozytywne wzorce zachowań samych rodziców oraz okazywanie wzajemnego szacunku, troski i zainteresowania.			

1. Nawiązanie współpracy z organizacjami, instytucjami, osobami fizycznymi nie związanymi bezpośrednio ze szkołą.	- spotkania za specjalistami danej tematyki, - szkolenie.	dyrektor	Cały rok szkolny	Dyrekcja szkoły
	Przykłady: • nawiązanie współpracy w zakresie realizacji omawianych działań profilaktycznych z: ○ Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, ○ MOPS – em ○ Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej ○ Sądem Rodzinnym ○ Centrum Opieki nad Dzieckiem „Dąbrówka” ○ Policją i Strażą Miejską ○ Monarem ○ z ośrodkami kulturalnymi w swojej miejscowości, ○ rodzicami/ opiekunami prawnymi uczniów, ○ instytucjami i organizacjami edukacyjnymi, ○ osobami fizycznymi, ○ służbami porządku publicznego. • wykorzystanie wyników badań w ewaluacji pracy szkoły;			

Przepisy prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483);
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59; 949);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);

5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. 2017 poz. 1569);
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. 2017 poz. 1580);
7. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526).

b. Budowanie świadomości i przynależności narodowej,

Budowanie świadomości przynależności narodowej oraz kształtowanie postaw patriotycznych służy nabywaniu identyfikacji z narodem i kulturą, które z kolei przygotowują do życia w danym społeczeństwie. Wychowanie w młodych ludziach odpowiedniej, patriotycznej postawy wymaga czasu i konsekwentnych, ciągłych starań. Z tego powodu działalność dydaktyczno-wychowawcza jest niezbędna w codziennym życiu młodego człowieka a równocześnie jest obowiązkiem spoczywającym na barkach nauczycieli, bez względu na ich wiarę czy preferencje polityczne. O tym, że powinnością pedagogów szkolnych jest przekazywanie i kształtowanie patriotycznych postaw dzieci i młodzieży szkolnej, mówi również **Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59, 949):**

Patriotyzm objawia się w przywiązaniu i okazywaniu szacunku do swojej ojczyzny, ziemi pochodzenia, rodzinnych stron, języka, swoich przodków, znajomych obyczajów, kultury narodowej oraz ludzi i wartości, które sobą reprezentują. Patriotyzm przejawia się również w solidarności z własnym narodem i lokalną społecznością.

- I. Kształtowanie postawy patriotycznej w młodych ludziach jest obowiązkiem spoczywającym na ich opiekunach, zarówno tych prawnych, faktycznych jak i tych, którzy spędzają z uczniami czas tj. wychowawcy i nauczyciele szkolni.
- II. Kształtowanie patriotyzmu jest zadaniem, które należy podjąć już od najmłodszych lat życia dziecka.

- III. Prowadzone działania mają na celu przygotowanie młodych ludzi do pomyślnego i płynnego wejście w dorosłe życie.
- IV. Poprzez wszechstronne rozwijanie ich zdolności oraz zapewnienie troski o ich postawę moralną i obywatelską rozumieć należy kształceniu w uczniach krytycznego myślenia, ukierunkowanego na poszukiwanie prawdy, piękna i dobra w otaczającym świecie.
- V. Cele:
- kształtowanie świadomości obywatelskiej,
 - kształtowanie patriotyzmu lokalnego,
 - rozwijanie postaw prospołecznych oraz dbanie o wspólne dobro,
 - pielęgnowanie postaw patriotycznych,
 - zachęcanie do aktywnego udziału w życiu rodzinnym, społeczności szkolnej, lokalnej i państwowej,
 - dbałość o używanie poprawnej polszczyzny,
 - wykazywanie szacunku do symboli narodowych i lokalnych tj. hymn kraju, godło, flaga oraz dbanie o krzewienie innych symboli, wartości i tradycji narodowych,
 - pielęgnowanie tradycji narodowych,
 - uczenie wykazywania właściwej postawy podczas obchodów państwowych i szkolnych,
 - poszerzanie wiedzy o historii miasta, regionu, jego kulturze i sztuce itp.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Diagnoza preferowanych przez uczniów wartości.	- badanie ewaluacyjne, - omówienie otrzymanych wyników, - opracowanie działań profilaktycznych i wychowawczych, - przeprowadzenie ponownej ewaluacji.	Wyznaczeni nauczyciele	XI / XII	Cała społeczność szkolna

	Przykłady: • przeprowadzenie <u>badan ankietowych</u> diagnozujących posiadane wartości i postawy patriotyczne u członków społeczności szkolnej – uczniowie, nauczyciele, wychowawcy, rodzice/ opiekunowie uczniów. • Rada Pedagogiczna przy współpracy z Radą Rodziców tworzy propozycję działań wychowawczo-profilaktycznych mających na celu wspieranie postawy patriotycznej u dzieci i młodzieży szkolnej, podjęcie działań interwencyjnych mających na celu zmianę aktualnego, niekorzystnego stanu wyznawanych wartości, itp. i/lub j.w.; • przeprowadzenie ponownej ewaluacji po około roku czasu od podjęcia działań wychowawczo-profilaktycznych.			
1. Kształtowanie osobowości ucznia.	- godziny wychowawcze - e-lekcje, - „spotkania w kulturą”.	Nauczyciele j. polskiego, plastyki, muzyki, techniki wychowawcy	Cały rok szkolny	Uczniowie
	Przykłady: • przygotowanie do rozpoznawania wartości moralnych: ○ uczenie uczniów wrażliwości dzięki prowadzeniu zajęć mających związek z kulturą i sztuką. Organizowanie wyjazdów na wydarzenia kulturalne tj. wyjścia do teatru, muzeum, filharmonii, pokazy sztuki itp., ○ analiza inscenizacji na podstawie obejrzonej sztuki w teatrze bądź jej ekranizacji, ○ spotkania z aktorami po zakończeniu sztuki teatralnej. • uwrażliwianie uczniów na poczucie piękna i estetyki – prowadzenie zajęć plastycznych, technicznych, polonistycznych na świeżym powietrzu. Zajęcia plastyczne: próba odtworzenia otaczającego uczniów krajobrazu, nakłanianie uczniów do własnej twórczości, uwalniania swojej ekspresji; • podczas godziny wychowawczej			
1. Uświadamianie istoty przynależności do narodu.	- debata, - godzina wychowawcza - broszury informacyjne, - plakaty, postery.	Nauczyciele j. polskiego, historii, muzyki, plastyki, techniki, wychowawca	Cały rok szkolny	Uczniowie
	Przykłady: • „Polska biało-czerwona” – zajęcia poświęcone symbolom narodowym, ich historii, znaczeniu oraz szacunku do nich; • „poprawna polszczyzna” – stosowanie poprawnej polszczyzny oraz używania zapożyczeń z innych języków obcych, praktykowanie słowotwórstwa lub nowych, niepoprawnych konstrukcji gramatycznych. • „patriotyzm i jego znaczenia w dniu dzisiejszym” – uczniowie przygotowują plakaty uzasadniające, że patriotyzm ma znaczenie w dzisiejszych czasach. Zadaniem uczniów jest udowodnienie, że jest on niejako siłą spajającą naród;			

	• poznawanie podstaw wartości obywatelskich – przygotowanie opisu wybranej tradycji, wartości narodowej, w wybranej przez siebie formie (prezentacja PowerPoint, plakat, pokaz zdjęć, inscenizacja dźwiękowa, itp.). • podczas godziny wychowawczej prowadzenie debat na tematy: ○ kim jest współczesny patriota i jak zmienił się obraz postrzegania patriotyzmu na przestrzeni lat?, ○ polskie symbole narodowe – aktualne czy przestarzałe, jak powinno się do nich odnosić, ○ Polska naszą Ojczyzną – za co cenimy nasz kraj i Polaków, ○ miejsce Polski w Europie i Unii Europejskiej.			
1. Budowanie więzi kulturowo-etnicznej. 2. Promowanie społeczności lokalnej.	- wykłady, warsztaty, - tworzenie filmików, - sesja plakatowa, - publikacje.	Nauczyciele informatyki, j. polskiego, historii, geografii, biologii, wychowawcy,	Cały rok szkolny	Uczniowie
Przykłady: • przygotowują filmiki o mieście, danym regionie czy dzielnicy. • obchodzenie w szkole uroczystości tj.: ○ wieczór andrzejkowy, ○ Święto Konstytucji 3 Maja, ○ Święto Niepodległości, ○ Dzień Patrona Szkoły, ○ Dzień Edukacji Narodowej, ○ Wigilia klasowa, ○ Mikołajki, ○ obchodzenie rocznicy śmierci Jana Pawła II, ○ inne uroczystości upamiętniające ludzi będących wzorami do naśladowania • zachęcanie uczniów do aktywnego uczestnictwa w konkursach lokalnych, wojewódzkich i krajowych z tematów związanych z poprawną polszczyzną oraz historią naszego kraju, konkursach krasomówczych i recytatorskich; • emisja polskich filmów historycznych • konkurs związany z wiedzą na temat tradycji ludowych / tradycji Polskich; • zapoznavanie uczniów z literaturą odpowiednią dla ich stopnia rozwoju emocjonalnego i intelektualnego. Nauczanie świadomego i refleksyjnego odbioru czytanego tekstu oraz podejścia do niego w krytyczny sposób. Młodzi ludzie poznają specyfikę poszczególnych okresów i nurtów literackich, zauważają zmieniające się dominujące wartości człowieka na przestrzeni wieków – • poznanie charakteru i znaczenia działalności Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK). Nauczyciele zachęcają uczniów do założenia książeczek PTTK oraz czynnego podróżowania po polskich szlakach turystycznych; • uczniowie zapoznają się z historią swojej rodziny: ○ wywiady z dalszymi członkami rodziny, ○ przygotowanie drzewa genealogicznego. • rozwijanie wiedzy oraz kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur –				

1. Poznawanie historii lokalnej społeczności.	- sporządzenie mapy topograficznej, - wycieczki po muzeach, - wycieczki do miejsc związanych z legendami lokalnymi - spotkania z mieszkańcami DPS - współpraca ze Szkołą Specjalną	Nauczyciele historii, j. polskiego, geografii, plastyki, wychowawcy, pedagog opiekunowie samorządu	Cały rok szkolny	Uczniowie
	Przykłady: • promowanie przez nauczycieli aktywnego uczestnictwa uczniów w życiu szkoły oraz społeczności lokalnej, przygotowujących do życia w niej. • angażowanie młodych ludzi w pracę samorządu szkolnego i/lub inne formy aktywności działających na terenie szkoły tj. gazetka szkolna, kółko polonistyczne, kółko matematyczne, radiowęzeł, harcerstwo i inne; • zajęcia organizowane w lokalnym domu pomocy społecznej (DPS), czy Szkole Specjalnej ○ uczniowie mają możliwość odbycia wolontariatu • zapoznavanie uczniów z dorobkiem kulturowym regionu i jego wpływom na kraj – uczniowie organizują zajęcia historyczne, polonistyczne pt. „szlakiem sławnej osoby”, która kiedyś mieszkała w ich miejscowości, czy istotnych dziejów historii, które odgrywały się na tej ziemi • uczniowie odwiedzają miejsca związane z lokalnymi mitami oraz zapoznają się z miejscowymi legendami; • uczniowie przygotowują mapę topograficzną swojego miasta bądź wybranej dzielnicy i zaznaczają na niej zabytki historyczne w środowisku miejskim i naturalnym. • angażowanie uczniów w pracę samorządową; • praca w grupach roboczych działających na terenie szkoły tj. gazetka szkolna, kółko polonistyczne, kółko biblioteczne, kółko matematyczne i inne.			
Nawiązanie stałej współpracy z rodzicami/ opiekunami uczniów.	- szkolenia, - broszury informacyjne - spotkania z rodzicami / opiekunami uczniów, - nawiązanie współpracy z instytucjami, organizacjami zewnętrznymi.	Dyrektor, wychowawcy, pedagog, edukatorzy zewnętrzni	Cały rok szkolny	Nauczyciele i wychowawcy

	Przykłady: • nawiązanie ścisłej współpracy z lokalnymi ośrodkami kultury; • szkolenia zewnętrzne dla nauczycieli na temat stosowania podczas swoich zajęć technik aktywizujących pracę uczniów; • informowanie opiekunów o najlepszych sposobach przekazywania uczniom wiedzy na temat swojej kultury, historii oraz metodach na pielęgnowanie wyznawanych przez nich wartości; • uświadomienie opiekunom jak wielkie znaczenie w życiu dzieci i młodzieży ma posiadanie oraz przestrzeganie ustalonych wspólnie reguł postępowania oraz panujących w danej społeczności wartości i norm zachowania. • podczas spotkania z rodzicami zaprezentowanie konsekwencji wynikających z nieprzestrzegania samodzielnie ustalonych zasad przez ich twórców – najczęściej rodziców / nauczycieli. Konieczne jest uświadomienie opiekunom, że wyznaczone zasady powinny obowiązywać każdą ze stron, należy być w tym konsekwentnym. Opiekunowie dzieci i młodzieży powinni stanowić dla nich autorytet, wzór w postępowania.			
Angażowanie rodziców / opiekunów dzieci i młodzieży szkolnej w pracę na rzecz szkoły. Pedagogizacja dorosłych na temat konieczności kształtowania prawidłowych postaw w młodych ludziach.	- kontakt z nauczycielami, wychowawcami klas, - spotkania z pedagogiem szkolnym.	Pedagog, wychowawcy	Cały rok szkolny	Rodzice/ opiekunowie uczniów
	Przykłady: Opiekunowie dzieci włączają się do twórczych, innowacyjnych i aktywizujących działań, mających na celu rozwój postaw patriotycznych związanych z tożsamością kultury narodowej oraz rozbudzaniem poczucia dumy i szacunku do swojego kraju pochodzenia, jego dorobku kulturowego oraz historii. • zachęcenie rodziców / opiekunów uczniów do czynnego udziału w życiu szkoły, uczestnictwie w uroczystościach patriotycznych i szkolnych oraz wyjściach kulturalnych – nauczyciele informują dorosłych o planowanych wydarzeniach podczas spotkania z rodzicami, za pośrednictwem strony internetowej szkoły, wysyłając im maila z informacją bądź za pośrednictwem kontaktu telefonicznego / bezpośredniego. • specjalista w temacie prowadzi z rodzicami / opiekunami uczniów dyskusje na temat prawidłowych relacji i postaw krzewionych w rodzinie dziecka oraz udziału w uroczystościach patriotycznych, które wpływają na formowanie prawidłowej świadomości przynależności narodowej; • szkoła zachęca dorosłych do udziału w organizowanych przez szkołę uroczystościach / akademiach szkolnych (o charakterze patriotycznym czy			

	świętecznym); • pedagog szkolny edukuje dorosłych dlatego ważne jest, aby cała rodzina uczestniczyła w wydarzeniach krajowych i patriotycznych oraz pielęgnowała tradycje i dobre obyczaje podczas świąt (np. rozwijanie wiedzy historycznej i kulturowej uczniów, wzmacnianie więzi rodzinnej oraz budowanie przynależności narodowej i lokalnej młodych ludzi).
--	--

Przepisy prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483);
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r., o Systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 r. poz. 356);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz.U. 2014 r. poz. 263);
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych (Dz.U. 1992 r. nr 36 poz. 155 z późn. zm);
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wspomagania nauczania języka polskiego, historii, geografii,

kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących (Dz.U. 2017 r. poz. 1042);

8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2017 r. poz. 1611);
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2016 r. poz. 1817, 1948, z 2017 r. poz. 60, 573).

c. Przemoc i agresja rówieśnicza w szkole,

Działalność wychowawcza

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Przeprowadzenie badań ewaluacyjnych diagnozujących występowanie zjawiska agresji i przemocy wśród uczniów uczęszczających do szkoły. 2. Sporządzenie pogłębionej analizy sytuacji problemowej. 3. Wyciągnięcie wniosków oraz opracowanie działań koniecznych do prowadzenie efektywnego Programu wychowawczo-profilaktycznego.	- prowadzenie badań, ewaluacji. Przykłady: - przeprowadzenie badania ankietowego wśród nauczycieli, wychowawców, chętnych rodziców/ opiekunów uczniów, dyrekcji szkoły, w celu zapoznania się z aktualnym poziomem zagrożenia występowaniem bądź określenia natężenia występowania sytuacji problemowych związanych z przemocą i agresją wśród uczniów szkoły - sporządzenie analizy uzyskanych wyników z badania ewaluacyjnego oraz zapoznanie z nimi całej społeczności szkolnej - stałe monitorowanie przestrzegania regulaminu szkoły oraz analizowanie z przestrzeganiem, których reguł społeczność szkolna ma problem i co jest tego przyczyną; - wychowawcy klas/ wyznaczony do zadania nauczyciel analizuje czy w środowisku szkolnym są uczniowie, którzy pochodzą ze środowisk, w których mogą mieć styczność ze zjawiskiem agresji i przemocy. Jeśli tacy uczniowie przynależą do szkoły, należy zwrócić szczególną uwagę na nagłe zmiany w zachowaniu ucznia, ewentualne ślady doznawania przemocy na ciele oraz relacje rodzinne.			Cała społeczność szkolna
1. Promowanie zachowań	opracowywanie i upowszechnianie			Rodzice / opiekunowie

zgodnych ze społecznie akceptowanymi normami. 2. Nauczanie dorosłych w jaki sposób rozpoznać ukrytą i jawną formę agresję, przemocy.	materiałów informacyjnych - prowadzenie wykładów o tematyce zachowań zagrażających, przemocowych, agresywnych oraz wynikających z nich konsekwencji, - stworzenie bądź doprecyzowanie regulaminu szkolnego.			uczniów, nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • działania edukacyjne dla rodziców zwiększające ich kompetencje wychowawcze: ○ spotkanie z psychologiem/ pedagogiem specjalizującym się w temacie agresji i przemocy między rówieśniczej – zaznajomienie zebranych z ewentualnymi psychologicznymi konsekwencjami zachowań agresywnych i przemocowych dla ofiary zdarzenia, świadków oraz sprawcy. ○ spotkanie z przedstawicielami służb mundurowych np. policji ○ spotkanie opiekunów dzieci z psychologiem szkolnym i wychowawcą, którzy przeprowadzą rozmowy uświadamiające z rodzicami/ opiekunami dzieci na temat istotności, jaką odgrywa ich podejście do zjawiska przemocy i agresji. • spotkanie wychowawcy z rodzicami/ opiekunami uczniów podczas, którego zapoznani zostaną z regulaminem szkolnym, a w szczególności kwestiami dotyczącymi zachowania agresywnego i przemocowego na terenie szkoły oraz możliwymi konsekwencjami dla osoby, która nie stosuje się do regulaminu; • szkoła podejmuje działania, mające na celu włączenie rodziców w podejmowanie decyzji na rzecz szkoły, zwłaszcza działań wpływających na zwiększenie bezpieczeństwa na terenie placówki np. zachęcanie rodziców/ opiekunów dzieci do wykazywania większej inicjatywy, zaangażowania w sprawę szkoły i jej uczniów.			
1. Zaangażowanie rodziców / opiekunów prawnych i faktycznych do współpracy przy promowaniu poprawnego stylu zachowania	- wspieranie prac wychowawcy, nauczyciela przez rodziców/ opiekunów.			Rodzice / Opiekunowie prawni
	Przykłady: • opiekunowie uczniów wspierają pracę wychowawców klas podczas wyjazdów i wyjść			

–przeciwdziałanie zachowaniom agresywnym i przemocowym.	klasowych/ szkolnych np. zielona szkoła, kino, teatr, filharmonia, muzea, opera; • organizacja wycieczek do pobliskich atrakcji turystycznych we współpracy z rodzicami / opiekunami uczniów; • organizacja imprezy sportowej „Góral”			
1. Uczenie uczniów prawidłowych form zachowania w sytuacjach trudnych.	- spotkania z przedstawiciela mi policji, psychologiem/ pedagogiem szkolnym, - zajęcia ruchowe, aktywizujące, - e-lekcje, - psychodramy.			Uczniowie
	Przykłady: • zaproszenie przedstawicieli służb mundurowych do udzielenia prelekcji uczniom i zapoznanie ich z możliwymi konsekwencjami stosowania czynów zabronionych; • spotkanie z psychologiem/ pedagogiem szkolnym, który opowie w jaki sposób bronić się przed agresją i przemocą oraz gdzie i u kogo szukać pomocy gdy do takiej sytuacji już dojdzie; • uruchomienie skrzynki mailowej /telefonu zaufania, za pośrednictwem którego każdy uczeń, w sposób anonimowy, może poinformować o problemach, z którymi się spotyka; • wprowadzenie nagrody fair play dla osób / grup, które wyróżniają się wzorcową, przyjacielską postawą (np. nagroda na zakończenie roku szkolnego przyznawana przez nauczycieli/ nagroda przyznawana w trakcie trwania konkursów klasowych/ szkolnych/ międzyszkolnych); • psycholog/ pedagog szkolny prowadzi zajęcia, których celem jest nauka uczniów mówienia o swoich potrzebach oraz rozwijanie umiejętności nazywania emocji			
1. Udział w kampaniach społecznych.	- projekcja spotów kampanii społecznych i ich interpretacja przez odbiorców.			Uczniowie, rodzice/ opiekunowie, nauczyciele i inne osoby dorosłe

Działalność profilaktyczna

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Przeciwdziałanie zjawisku agresji i przemocy rówieśniczej w szkole.	Rozmowa z uczniami, tworzenie przyjaznej, otwartej i			Uczniowie

	komfortowej atmosfery			
	Przykłady: • stosowanie w szkole polityki tzn. otwartych drzwi, udzielanie wsparcia – nauczyciele tworzą odpowiednią, komfortową atmosferę, aby uczniowie byli świadomi, że mogą zwrócić do pracowników szkoły z każdym swoim problemem. Ważne, aby uczniowie wiedzieli, że zawsze zostaną wysłuchani, a ich problem, w miarę możliwości, zostanie rozwiązany przez szkołę, bądź przez bardziej kompetentne ku temu osoby / instytucje / organizacje społeczne itp.; • dyżury personelu szkolnego podczas przerw, w którego pracę warto zaangażować uczniów szkoły. Dzięki temu będą mogli w praktyce zrozumieć jak bardzo istotne jest bezpieczeństwo w szkole • zakaz opuszczania terenu szkoły podczas zajęć szkolnych • obowiązek opuszczania terenu szkoły zaraz po zakończonych zajęciach			
1. Zaznajomienie uczniów z terminem agresji i przemocy zarówno w szkole jak i rodzice oraz promowanie poprawnego wzorca zachowania.	Zajęcia w formie wykładów, prac indywidualnych i grupowych oraz dram psychologicznych			Uczniowie
	Przykłady: • podczas godziny wychowawczej uczniowie zapoznają się bądź przypominają sobie zasady dotyczących bezpieczeństwa oraz akceptowanego i promowanego przez szkołę zachowania (w tym regulaminu szkolnego); • przeprowadzenie szeregu zajęć w formie wykładów przy współpracy z psychologiem / pedagogiem szkolnym bądź innym nauczycielem specjalnie przygotowanym do zaznajomienia uczniów z tematem najważniejszych umiejętności psychologicznych i społecznych • poprowadzenie treningu umiejętności komunikacyjnych			
1. Przygotowanie nauczycieli na ewentualne sytuacje o charakterze agresywnym na terenie szkoły.	Wykład, dyskusja, materiały kształcące.			Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • opracowanie w szkole zasad, procedur działania w przypadku pojawienia się sytuacji kryzysowych, w tym związanych z pojawieniem się zachowania o charakterze agresywnym na terenie placówki szkolnej; • podejmowanie profilaktycznych interwencji; • jasne wyznaczanie granic i konsekwentne ich dotrzymywanie.			

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2016 r. poz. 1654, z 2017 r. poz. 773);
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137, 2138, z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952, 966, 1214);
6. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2017 r. 459);
7. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. 2015 r. poz. 1094);
8. Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2015 r., poz. 1270);
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie realizacji Rządowego programu wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach - „Bezpieczna+” (Dz. U. z 2015 r. poz. 972);
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578);
11. Rozporządzenie MEN z dnia 11 sierpnia 2016 r. w sprawie wymagań wobec szkół (Dz. U. z 2017 r., poz. 1611);
12. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526).

d. Współpraca z rodzicami,

Program ma na celu umocnić współpracę pomiędzy dorosłymi opiekunami dzieci i młodzieży szkolnej bądź dopiero taką więź oraz idące za nią zaangażowanie nawiązać. Nauczyciele starają się tworzyć partnerskie środowisko pełne wzajemnego szacunku i zrozumienia. Taka relacja na linii nauczyciele-rodzice/ opiekunowie uczniów jest dobrym prognostykiem do tworzenia spójnych działań ukierunkowanych na dobro uczniów. Współpraca pomiędzy dorosłymi i wspólnie wyznaczony cel dla rozwoju uczniów pozwalają w łatwiejszy i bardziej kompleksowy sposób wspomagać rozwój młodych ludzi.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Diagnostyka problemu – określenie jakości relacji	- badanie ewaluacyjne, - spotkania z rodzicami			Nauczyciele, wychowawcy/ dyrekcja, opiekunowie uczniów

na linii rodzice/ opiekunowie uczniów- nauczyciele/ pracownicy szkoły. 2. Zapoznanie nauczycieli i opiekunów uczniów z aktualnym poziomem i jakością nawiązanych relacji pomiędzy nimi.	uczniów.			
	Przykłady: - przeprowadzenie ankiety wśród nauczycieli, wychowawców oraz chętnych rodziców, w celu zaznajomienia się z ich opinią poziomu, jakości współpracy, zaangażowania oraz zadowolenia z nawiązywanych interakcji pomiędzy szkołą a prawnymi opiekunami uczniów - każdy wychowawca określa jaki procent rodziców/ opiekunów uczniów bierze udział w organizowanych wywiadówkach. - dyrektor/ dyrekcja szkoły/ oddelegowany do zadania nauczyciel/ psycholog/ pedagog szkolny sporządza raport stanu rodzin będących niewydolnymi wychowawczo bądź ujawniających problemy wychowawcze. Sporządzenie listy działań, jakie zostały podjęte przez szkołę w celu pomocy uczniom tych rodzin oraz analiza ich dotychczasowej skuteczności; - wychowawcy podczas spotkania z rodzicami informują dorosłych o obecnej jakości nawiązywania współpracy na linii rodzice-nauczyciele. Wychowawca informuje rodziców/ opiekunów uczniów, że ich wsparcie i pomoc jest bardzo mile widziane i niezbędne oraz że posiadane przez nich prawa zezwalają im na podejmowanie interwencji oraz udział w życiu placówki szkolnej;			
1. Podnoszenie społecznych kompetencji nauczycieli.	- spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym, - e-szkolenie.			Nauczyciele, wychowawcy, dyrekcja szkoły
	Przykłady: podczas spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym nauczyciele zapoznani zostaną z metodami, które pozwolą nawiązać odpowiednie relacje z rodzicami/ opiekunami uczniów, zachęcić ich do współpracy i tym samym zbudować swój pozytywny, profesjonalny wizerunek			
1. Nawiązanie dialogu. 2. Uświadomienie opiekunom uczniów ich praw i obowiązków wynikających z faktu uczestnictwa ich dziecka w życiu szkoły. 3. Poznanie oczekiwań rodziców/ opiekunów uczniów	- spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym i dyrekcją, - spotkania z wychowawcam i klas.			Nauczyciele, wychowawcy, dyrekcja szkoły oraz rodzice/ opiekunowie uczniów
	Przykłady: - dyrektor, psycholog/ pedagog szkolny, wychowawcy klas, uświadamiają rodziców/ opiekunów prawnych i faktycznych opiekunów uczniów, jakie mają prawa i obowiązki. Dowiadują się, jakie działania mogą podjąć, aby pomóc pracownikom szkoły w realizacji programu edukacyjnego (np. wyjścia do teatru, do kina, do muzeum z uczniami, współorganizowanie lekcji, pomoc finansowa, bądź w realizacji konkretnego wydarzenia itp.). Szkoła zachęca i umożliwia dorosłym podejmowania samodzielnych inicjatyw, samodzielnego angażowania się w życie placówki oraz dzielenia pomysłami z odpowiednimi nauczycielami bądź wychowawcami klas; - dyrektor, wychowawcy organizują cykliczne spotkania z opiekunami szkoły, podczas których			

względem szkoły i nauczycieli. 4. Powołanie/ usprawnienie działania Rady Rodziców/ Rady Szkoły/ Fundacji/ innych organów, w których pracę angażują się rodzice/ opiekunowie prawni i faktyczni uczniów.	podsumowują ostatni semestr (i/lub inny okres czasu) oraz oceniają jakość nawiązanej współpracy pomiędzy dorosłymi, a szkołą. - wychowawca organizuje spotkanie z opiekunami dzieci, podczas którego zapoznaje się z ich opiniami i oczekiwaniami względem sposobu nauczania i funkcjonowania szkoły; - szkoła organizuje Dni Otwarte dla rodziców/ opiekunów,			
1. Wdrożenie wspólnego, partnerskiego podejścia i zarządzania placówką szkoły.	współorganizowanie wydarzeń przy współpracy rodziców/ opiekunów uczniów i nauczycieli.			Rodzice/ opiekunowie uczniów
		Przykłady: - pracownicy szkoły współorganizują wraz z opiekunami uczniów niektóre projekty np. imprezy szkolne, wyjścia do kina/ teatru/ muzeum, Dzień Sportu, Dzień Dziecka, Dnia Patrona Szkoły – - wspólne spotkania rodziców i nauczycieli z udziałem uczniów – wspólne organizowanie wydarzeń np.: impreza sportowa „Góral”, kiermasz bożonarodzeniowy, wielkanocny		
1. Wspólne rozwiązywanie sytuacji problemowych. 2. Prowadzenie diagnozy środowiskowej, udzielenie wsparcia rodziną	- informowanie osób potrzebujących o instytucjach/ organizacjach świadczących pomoc.			Pedagog/ psycholog szkolny, nauczyciele i wychowawcy, rodzice/ opiekunowie dzieci
		Przykłady: psycholog/ pedagog szkolny opracowuje metody oraz możliwe formy wsparcia dla rodzin potrzebujących. Kontakt przybiera formę telefonu zaufania, bądź zaufanej skrzynki mailowej.		

potrzebującym.	Za pośrednictwem mediów rodzice informują o swoich strapieniach, licząc tym samym na wsparcie i dyskrecję osób, z którymi się kontaktują; • psycholog/ pedagog szkolny/ wychowawca udzielają informacji o możliwych formach wsparcia świadczących wsparcie w miejscu zamieszkania bądź innym miejscu zasugerowanym przez osobę potrzebującą (np. droga mniej oficjalna poprzez kontakt telefoniczny) – omawiane sytuacje problemowe to np.: problemy wychowawcze, problemy komunikacyjne w rodzinie, przemoc w rodzinie, sytuacje nałogowe, ubóstwo, długotrwałe sytuacje chorobowe, bezrobocie, eurosieroctwo, choroby; • psycholog/ pedagog szkolny wspomaga wychowawcę klasy w przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych – wspólne prowadzenie indywidualnych i bezpośrednich spotkań z rodzicami, odwiedzanie domu rodzinnego ucznia;
----------------	---

Przepisy prawne

1. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE 2016 C 202, s.1);
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483);
3. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
6. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 (Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167);
7. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284);
8. Konwencja o Prawach Dziecka (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
9. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Dz.U. 1989 nr 29 poz. 155).

e. Rozwijanie kompetencji czytelniczych oraz upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży,

Czytanie jako umiejętność rozumienia, refleksyjnego przetwarzania tekstu i jego wykorzystania, to jedna z najważniejszych umiejętności zdobywana w procesie kształcenia. Z tego powodu jest niezmiernie ważne aby uczeń na każdym etapie edukacji miał dostęp do książek, które go interesują i są na odpowiednim poziomie zaawansowania jego rozumienia. Dzięki ciągłej styczności z literaturą, stałemu zainteresowaniu oraz rozwojowi kompetencji czytelniczych, kształtowane są nawyki czytania i samodzielnego sięgania po książkę w wieku dorosłym.

Celem jest rozwijanie kompetencji czytelniczych, promowanie czytelnictwa i krzewienie rodzinnej kultury czytelniczej. Szkoła podejmuje się organizacji licznych działań przy wsparciu rodziców / opiekunów dzieci oraz innych dorosłych członków ich rodzin. Dzieci i

młodzież nabywają i rozwijają posiadane zdolności czytelnicze oraz pracują nad trudnościami, które wynikają z podejmowania się takiej aktywności.

Działania opierają się na:

- organizowaniu zebrań (tzn. wywiadówki, dni otwarte szkoły),
- angażowanie rodziców / prawnych opiekunów uczniów w życie szkoły oraz działania organizowane przez placówkę,
- udział w zajęciach prowadzonych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną oraz innych specjalistów tematu,
- stałe kontrolowanie postępów w nauce oraz reagowanie na każde dziwne zachowanie oraz odchylenie od normy,
- prowadzeniu konsultacji indywidualnych z nauczycielem, wychowawcą.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Współpraca z rodzicami / opiekunami prawnymi uczniów w celu promowanie czytelnictwa u wychowanków oraz zdiagnozowanie przyczyn niechęci do czytania.	- opracowywanie i upowszechnianie materiałów wskazujących problem obniżenia poziomu czytelnictwa oraz wskazanie możliwych konsekwencji dla rozwoju dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, - spotkanie z psychologiem, pedagogiem szkolnym.			Rodzice/ opiekunowie uczniów/ nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • zapoznanie opiekunów prawnych z najnowszymi statystykami odnośnie poziomu czytelnictwa uczniów na wszystkich poziomach edukacji; • podczas spotkania z psychologiem / pedagogiem szkolnym rodzice / opiekunowie uczniów zostają uświadomieni jak ważną rolę odgrywa ich własne podejście do książek i prasy na późniejsze sposoby zachowania uczniów; • zorganizowanie spotkania z psychologiem o specjalizacji z neuroanatomii bądź specjalistą w tym temacie – zapoznanie zebranych gości z efektem braku aktywnego czytania u człowieka bądź jedynie przejawiania sporadycznej tej aktywności u dziecka.			
1. Zaangażowanie rodziców / opiekunów	- organizowanie wydarzeń promujących			Rodzice / opiekunowie uczniów

uczniów do współpracy przy promowaniu czytelnictwa wśród uczniów placówki.	czytelnictwo, - udział w kampaniach, - spotkania z wychowawcami, nauczycielami.			
2. Praca nad zmianą postrzegania zjawiska czytelnictwa. 3. Poszukiwanie sponsorów na zakup nowych książek.	Przykłady: • angażowanie rodziców / opiekunów dzieci do współorganizowania: konkursów czytelniczych, happeningów, wyjazdów itp.; • zachęcenie rodziców / opiekunów uczniów do sponsoringu lub pomocy przy pozyskiwaniu sponsorów na zakup nowych pozycji książkowych niezbędnych szkole lub takich, które zostały wybrane przez uczniów placówki; • promowanie wspólnego czytania (na głos) z dzieckiem; • zachęcanie rodziców do udziału w <i>kampanii „Cała Polska czyta dzieciom”</i>; • zorganizowanie konkursu pięknego czytania dla dorosłych (rodziców, prawnych opiekunów dzieci). W jury zasiadają uczniowie, którzy zdobyli wcześniej nagrody w analogicznym konkursie dla uczniów (oczywiście głos pozostałych uczniów tzn. publiczności, również brany jest pod uwagę); • stworzenie czytelniczego <i>flash moba</i>, czyli wspólne głośne czytanie książek w wybranym, często uczęszczanym przez przechodniów miejscu publicznym. Bardzo dobry efekt przyniesie, jeśli całe wydarzenie zostanie sfilmowane przez zaangażowanych we współpracę rodziców.			
1. Kształtowanie wysokiego poziomu rozwoju intelektualnego i wiedzy. 2. Upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży, zwiększenie frekwencji w bibliotece.	- konkursy, wydarzenia, imprezy promujące czytelnictwo, - spotkania z autorami książek, - organizacja wydarzeń promujących czytelnictwo dla lokalnej ludności, - wyjścia np. do drukarni, - zajęcia w bibliotekach, - tworzenie bloga czytelniczego, itp.			Uczniowie
Przykłady: • konkursy czytelnicze, plastyczne, rozmowy o książkach; • przygotowanie i realizacja konkursu z nagrodami dla poszczególnych grup wiekowych na mistrza czytelnictwa – konkurs wiedzy o książkach z podanej wcześniej listy pozycji; • aktywne działanie gazetki szkolnej; • organizowanie spotkań z autorami książek;				

	• zadawanie prac domowych w formach projektowych, które wymagają skorzystania z zasobów bibliotecznych; • stworzenie w szkole ściany (najlepiej zmywalnej, w każdym miesiącu może pojawiać się nowa ekspozycja – np. co miesiąc kolejna klasa „tworzy swoją ścianę”) na której uczniowie będą zamieszczać murale książkowe; • wizyty w drukarni, wizyty w wydawnictwach; • interaktywne rozwiązywanie krzyżówek, quizów; • zachęcenie uczniów do przekazywania bądź wymiany nieużywanych / nieczytanych własnych pozycji książkowych, swoim kolegom i koleżanką – np. forma kiermaszu książek lub przeznaczenie półki na książki, które uczniowie chcą przekazać innej osobie; • zachęcanie uczniów do pisania własnych opowiadań, wierszy.			
1. Edukacja kulturalna.	- udział w kampaniach społecznych.			Uczniowie, rodzice/ opiekunowie, nauczyciele i inne osoby zainteresowane
	○ zachęcenie rodziców/ prawnych opiekunów dzieci oraz samych uczniów do udziału w kampaniach społecznych promujących wzrost czytelnictwa w Polsce np.: ○ „Cała Polska czyta dzieciom”, ○ „Przynieś książkę do biblioteki”, ○ „Narodowe czytanie”, ○ „Bookcrossing” – polegający na zostawianiu przeczytanych książek w miejscach publicznych, by znalazca mógł je przeczytać i przekazać dalej (więcej informacji na temat prowadzonej kampanii można uzyskać na stronie internetowej www.bookcrossing.pl), ○ „Czytam wszędzie” – akcja zachęcająca do nowoczesnych form czytelnictwa oraz promująca czytelnictwo w miejscach, w których ludzie czekają np. w autobusie, u lekarza itp. (więcej informacji na temat kampanii społecznej można znaleźć na stronie internetowej www.wolnelektury.pl).			
1. Diagnostyka problemu. 2. Rozpoznanie uczniów z problemami dysleksyjnymi. 3. Utrzymywanie stałej współpracy z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.	- przeprowadzenie badania i interpretacja uzyskanych wyników, - spotkanie z psychologiem.			Rodzice/ opiekunowie, nauczyciele
	Przykłady: • rozpoznanie uczniów z problemami uczenia się oraz zdiagnozowanie ich przyczyn; • zapewnienie profesjonalnej pomocy (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna), wypracowanie skutecznej metody uczenia się; • zapoznanie nauczycieli ze zjawiskiem dysleksji rozwojowej oraz nauczania, w jaki sposób należy edukować wychowanków; • spotkanie z psychologiem, który wytłumaczy dorosłym w jaki sposób diagnozować potrzeby edukacyjne ich podopiecznych np. określenie kto jest wzrokowcem, słuchowcem, kinestetykiem / czuciowcem oraz jakie preferencje są z tym związane; • rodzice i nauczyciele zdobywają wiedzę na temat potrzeb dzieci i młodzieży oraz specjalnych sposobów nauczania, które zostały dopasowane specjalnie pod indywidualne potrzeby każdego z			

	uczniów.			
1. praca nad poprawnością rozwoju psychomotorycznego u uczniów klas podstawowych.	- badania psychomotoryki oraz praca nad usuwaniem występujących trudności, - współpraca z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, - nauka pięknego pisania, - spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym.			Uczniowie
	Przykłady: - wczesne zdiagnozowanie problemów psychomotorycznych u uczniów placówki i zdiagnozowanie ich przyczyn – nawiązanie współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, - zajęcia wykorzystujące metodę papier-otówek; - nauka kaligrafii bądź uzupełnianie braków; - zajęcia plastyczne rozwijające zdolności psychomotoryczne prowadzone przez psychologa / pedagoga szkolnego.			
1. Prowadzenie badań okresowych. 2. Rozwijanie kompetencji czytelniczych.	- badania ewaluacyjne, - ćwiczenia usprawniające umiejętność czytania oraz rozumienia czytanego tekstu, - e-lekcje, - neurofeedback/ biofeedback.			Uczniowie
	Przykłady: - przeprowadzanie okresowych badań ewaluacyjnych wśród uczniów i nauczycieli na temat dostępności biblioteki, czytelni szkolnej oraz aktualnych zasobów bibliotecznych. Badania powinny wskazywać na preferencje czytelnicze oraz dodatkowe potrzeby osób badanych; - wychowawca / polonista sprawdza u swoich uczniów zdolności do szybkiego czytania, czytania ze zrozumieniem, słuchania ze zrozumieniem – konieczne jest, aby badanie odbywało się w sprzyjających dla ucznia warunkach, bez obecności osób trzecich;			

	• wypracowanie poprawnej techniki czytania u uczniów placówki; • ćwiczenie umiejętności czytania ze zrozumieniem; • ćwiczenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem – należy uświadomić uczniom różnicę między słyszeniem a słuchaniem; • zajęcia z wykorzystaniem metody neurofeedback / biofeedback.			
1. Zachęcanie dzieci i młodzieży do samodzielnego czytania książek, czasopism poprzez zaangażowanie całej rodziny. 2. Nawiązanie współpracy z logopedą w celu pomocny dzieciom, które mają problem z poprawnym wystawianiem się. 3. Działania ukierunkowane na poprawę psychomotoryki uczniów.	- eventy, - materiały edukacyjne, literatura przedmiotu, - projekt „wspólne czytanie”, - spotkanie z logopedą, psychologiem/ pedagogiem szkolnym.			Rodzice/ opiekunowie/ dziadkowie/ inne bliskie osoby dorosłe z najbliższego otoczenia ucznia
	Przykłady: • promowanie inicjatywy głośnego czytania dzieciom przed snem – uczniowie opracowują sesję plakatów dla swoich dorosłych opiekunów, natomiast nauczyciele dostarczają im materiały zawierające informacje jak wpływa taka aktywność na stan emocjonalny dziecka i jego poziom rozwojowy; • projekt pt. „wspólne czytanie” – jeśli dziecko przy samodzielnym głośnym czytaniu zmęczy się, osoba, która mu towarzyszy, powinna pomóc i kontynuować czytanie za niego; • jeśli uczeń posiada problemy logopedyczne warto umówić spotkania ze specjalistą, który pomoże zminimalizować bądź całkowicie usunąć problem – spotkanie z logopedą, który wyjaśni na czym polega jego praca z dzieckiem, przedstawi efekty swojej dotychczasowej pracy i wytłumaczy jaki wpływ ma poprawa wystawiania się w życiu dziecka; • psycholog / pedagog szkolnych informuje dorosłych na temat trudności psychomotorycznych posiadanych przez ich dziecko (jeśli zaistnieje taka potrzeba) oraz instruuje o tym, jakie działania należy podjąć w celu przeciwdziałania temu zjawisku.			
1. Wypracowanie poczucia pełnego zaufania oraz partnerstwa. 2. Szczera i otwarta rozmowa z podopiecznymi.	- zabawy integracyjne, aktywizujące.			Uczniowie, nauczyciele
	Przykłady: • integracja środowisk uczniowskich; • nauka umiejętności bycia w grupie i z grupą; • wypracowywanie prawidłowego, pozytywnego postrzegania osób czytających książki, prasę itp.			

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Rozporządzenie MEN z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół (Dz.U. 2017 r. poz. 1611);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wspomagania nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących (Dz.U. 2017 r. poz. 1042).

f. Trudności w nauce oraz sposoby motywowania do pracy,

Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym oraz wspieranie ucznia w przezwyciężaniu pojawiających się trudności w nauce jest zadaniem, przed którym stoją osoby dorosłe. Działania mają na celu wspomóc uczniów wykazujących problemy w nauce oraz zapewnić im równe szanse w przyszłości. Przedstawione działania kształtują postawy młodych ludzi i przysposabiają ich do normalnego, zdrowego funkcjonowania w społeczności szkolnej oraz poza nią. Na drodze procesu edukacyjnego dorośli przekazują młodemu człowiekowi wiedzę na temat technik, które ułatwiają radzenie sobie z konkretnymi trudnościami edukacyjnymi rozwijanie zainteresowań i motywacji do pracy, odkrywanie drzemącego potencjału oraz wzmacnianie wiary we własne siły. Poniżej prezentujemy cele szczegółowe zamieszczonego programu:

1. Trudności w nauce:
 - Budowanie wiary we własne siły i umiejętności oraz kształtowanie wytrwałości w realizacji wyznaczonych celów,
 - Poznawanie mnemotechnik i rozwinięcie nawyku stałego korzystania z dopasowanych do swoich potrzeb technik pamięciowych.
2. Motywowanie do nauki:
 - Kształtowanie umiejętności organizacji czasu oraz przestrzeni do pracy,
 - Budowa systematyczności w nauce oraz wypracowanie metody powtórek,
 - Kształtowanie umiejętności oceny własnej pracy,
 - Uświadamianie rodziców / opiekunów o konieczności wsparcia oraz okazywaniu akceptacji dziecka,
 - Informowanie rodziców / opiekunów w jaki sposób mają pracować ze swoją pociechą,
 - Wskazanie poradni, w których pracują specjaliści zajmujący się daną tematyką.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Diagnoza zjawiska – ilość osób przejawiających trudności w nauce oraz ich specyfika. 2. Zapoznanie uczniów i rodziców z wymogami stawianymi przed uczniami z danego przedmiotu szkolnego.	- diagnoza zjawiska, - analiza uzyskanych wyników oraz dostosowanie działań profilaktycznych do indywidualnych potrzeb uczniów, - spotkania z rodzicami / opiekunami i stała współpraca, - spotkania ze specjalistami.			Cała społeczność szkolna
	Przykłady: • poznanie osiągnięć edukacyjnych uczniów klas pierwszych, zaznajomienie się ze specyfiką trudności uczniów słabszych oraz stopniowe odkrywanie ich predyspozycji; • diagnozowanie rodzaju występujących zaburzeń, sytuacji rodzinnej uczniów przejawiających problemy w nauce (np. trudna sytuacja rodzinna, brak wsparcia ze strony opiekunów, brak właściwej relacji z bliskimi osobami dorosłymi) oraz specyfiki funkcjonowania środowiska szkolnego; • monitorowanie osiągnięć edukacyjnych uczniów; • specjalistyczne zajęcia usprawniające, skierowane do całej społeczności (nauczyciele, uczniowie jak i rodzice) w celu uświadomienia z jakimi trudnościami spotyka się ich dziecko / sam uczeń, jak sobie radzić z sytuacją oraz jakie działania podjąć, aby wykorzystać predyspozycje uczniów oraz kompensować ich braki; • uczniowie i rodzice / opiekunowie uczniów zapoznani zostają przez każdego nauczyciela przedmiotu z wymogami, które stawiane są przed młodymi ludźmi. Okazuje się, że nieprzedstawianie w jasny sposób swoich oczekiwań wpływa na poziom motywacji uczących.			
1. Pedagogizacja nauczycieli na temat specyficznych trudności w nauce przejawianych przez uczniów zdrowych. 2. Utrzymywanie stałej współpracy z rodzicami/	- spotkanie ze specjalistami np. z Poradni PP, - nawiązanie współpracy z instytucjami, organizacjami, służbami pomocowymi i mundurowymi, - szkolenie / e-szkolenie.			Nauczyciele i wychowawcy

opiekunami uczniów.	Przykłady: • na początku roku szkolnego wychowawca przeprowadza wywiad z rodzicami / opiekunami dzieci w swojej klasie, w celu ustalenia, które z dzieci przejawiają trudności w nauce i określenia typu tych trudności. Dzięki temu łatwiej będzie ustalić, jakie działania należy prowadzić względem konkretnego ucznia; • w przypadku gdy przeprowadzony wywiad rodzinny nie dostarcza wystarczających informacji na temat umiejętności lub trudności dziecka, konieczne jest przeprowadzenie własnej, pogłębionej analizy w celu dopasowania odpowiednich technik nauczania względem ucznia; • w przypadku gdy nauczyciel / wychowawca obserwuje u ucznia trudności w nauce i pomimo przeprowadzonego wywiadu i własnej pogłębionej obserwacji nie udało się ustalić genezy problemu, konieczne jest zapoznanie się z sytuacją rodzinną i warunkami życia uczniów poprzez: ○ nawiązanie współpracy z (działanie dobrane zgodnie z zaistniałą potrzebą): ▪ Ośrodkiem Pomocy Społecznej, ▪ Sądem Rodzinnym i Nieletnich, ▪ Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, ▪ Policją, ▪ kuratorem, ○ samodzielne prowadzenie wywiadu środowiskowego w celu ustalenia czy pojawiające się problemy nie są efektem niedostosowania społecznego, ○ utrzymywanie stałego kontaktu z opiekunami uczniów oraz prowadzenie systematycznej obserwacji pod kątem zaspokajania podstawowych potrzeb w rodzinie oraz pojawiających się wydarzeń w życiu młodego człowieka (np. rozstania rodziców, nerwowa atmosfera domowa, przemoc domowa, choroba, śmierć w rodzinie, itp.). • utrzymywanie stałego kontaktu z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, która udziela nauczycielom wsparcia przy dostosowaniu wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych przez nich programów i toku nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia; • szkolenie podczas, którego nauczyciele zapoznani zostaną z możliwymi ścieżkami edukacyjnymi dzieci, które dopiero rozpoczynają naukę w szkole SP. Dzięki zdobytej wiedzy nauczyciele będą mogli wyjaśnić i doradzić rodzicom, jaką drogę edukacyjną powinno podjąć ich dziecko – szkolenie prowadzone przez psychologa/ pedagoga szkolnego lub za pośrednictwem e-szkolenia Europejskiego Centrum Rozwoju Kadr pt.: „Zasady organizacji nauki dzieci na I etapie edukacyjnym”.			
1. Pedagogizacja nauczycieli na temat możliwych zaburzeń zachowania uczniów. 2. Dostosowanie formy zajęć do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów szkoły. 3. Pedagogizacja	- szkolenia, - spotkania ze specjalistami, - materiały szkoleniowe, literatura przedmiotu, - szkolenie/ e-szkolenie.			Nauczyciele i wychowawcy
Przykłady: • spotkanie z pracownikiem poradni psychologiczno-pedagogicznej – podczas spotkania nauczyciele zapoznani zostaną z informacjami na temat zaburzeń dyslektycznych oraz sposobów na pracę z takimi uczniami; • nauczyciele uczą się nowatorskich technik, których zastosowanie sprzyja łatwiejszemu przyswajaniu wiedzy przez uczniów: ○ dostosowują sale do potrzeb uczniów np. kinestetycy, wzrokowcy i słuchowcy powinni				

nauczycieli w temacie inteligencji emocjonalnej dzieci i młodzieży szkolnej. 4. Rozwijanie kompetencji komunikacyjnych nauczycieli.	mieć wyznaczone miejsca do siedzenia, które pomogą im wykorzystać ich mocne strony, ○ dostosowanie małych składowych codziennej pracy uczniów do ich predyspozycji – dostosowanie przekazywanych informacji względem preferencji sensorycznej poszczególnych uczniów np. ▪ wzrokowiec ▪ słuchowiec ▪ kinestetyk ▪ czuciowiec ○ urozmaicone formy pracy (np. praca indywidualna, w zespołach, w parach, itp.). • nauczyciele wiedzą w jaki sposób badać nastroje uczniów z trudnościami w nauce np. nauczyciele są świadomi, że często spotykana frustracja u ucznia może wynikać z dalszego istnienia problemów edukacyjnych pomimo podjęcia wytężonej pracy. W takich sytuacjach należy zaproponować spotkania z wykwalifikowanym psychologiem, który zbada źródło niesprzyjających emocji oraz wskaże techniki, które mogą okazać się skuteczne przy nauce danego ucznia; • pedagogizacja nauczycieli w temacie inteligencji emocjonalnej uczniów poprzez ich uczestnictwo w szkoleniu • szkolenie podczas, którego nauczyciele dowiedzą się jak powinna przebiegać skuteczna komunikacja pomiędzy nimi, a uczniami. Poznają metody, które zachęcają uczniów do rozmowy, a które działają odstraszająco i powodują ich wycofanie. Nauczyciele dowiedzą się w jaki sposób sprawnie przekazywać uczniom informacje i sprawiać aby ich słuchali.			
1. Pedagogizacja rodziców / opiekunów dzieci na temat specyficznych trudności w nauce przejawianych przez uczniów zdrowych. 2. Nawiązania lub utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami / opiekunami uczniów oraz zachęcanie ich do większego angażowania się w sprawy szkoły i jej uczniów. 3. Uświadamianie rodziców o konieczności samodzielnej	- spotkania ze specjalistami z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, - spotkania z psychologiem / pedagogiem szkolnym, psychologiem z poradni, psychoterapeutą, logopedą, - spotkania z wychowawcą i nauczycielami, - materiały szkoleniowe, informacyjne, - warsztaty uczące sposobów pracy z dzieckiem, - dramy, szkolenia.			Rodzice / opiekunowie uczniów
	Przykłady: • dla rodziców organizowane są spotkania ze specjalistami, których zadaniem jest wyjaśnienie czym			

pracy dziecka. 4. Nawiązanie stałej współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną. 5. Indywidualna analiza potrzeb danej rodziny.	jest dana trudność dziecka oraz z czego wynika. • nauczyciele skupiają się na wypracowaniu dobrego dialogu z rodzicami / opiekunami uczniów oraz utrzymaniu z nimi stałej współpracy na rzecz szkoły i jej uczniów. • Psycholog / pedagog szkolny prowadzi grupowe i indywidualne rozmowy (jeśli zaistnieje taka potrzeba) z dorosłymi, w celu uświadomienia im jak istotne znaczenie dla rozwoju młodego człowieka ma zaangażowanie rodzica / opiekuna w jego zajęcia szkolne – dorośli, którzy spędzają ze swoimi podopiecznymi więcej czasu uczestniczą w zachodzących w nim przemianach i mają większy wpływ na kształtowanie postaw, które będą fundamentem do jego zachowania w przyszłości. Wspólne przebywanie z dzieckiem sprawia, że uczą się oni tego samego, przejmują wzorzec „zaangażowanego rodzica” jako swój mentalny wzorzec człowieka dorosłego. • spotkanie z psychologiem / pedagogiem szkolnym lub wyspecjalizowanym w temacie pracownikiem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, który podejmie działania mające na celu uświadomienie rodziców / opiekunów uczniów na temat istotności ich roli w procesie wspierania dziecka w nauce i udzielania mu pomocy w sytuacjach jego niepowodzeń szkolnych (zapoznanie dorosłych z metodami pracy z dzieckiem); • szkoła wspiera rodziców w podejmowaniu decyzji na temat przeprowadzenia badania w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej – nauczyciele uświadamiają rodzicom, na jaką pomoc mogą liczyć oraz jakie działania zostaną im zaoferowane przez placówkę PPP tj. opinia wydana przez PPP lub inną poradnię specjalistyczną, która oceni możliwości intelektualne i zdrowotne ucznia i ułatwi wybór narzędzi, które będą wspierać edukację; • wychowawca / psycholog / pedagog szkolny wskazuje rodzicom korzyści dla dziecka płynące z posiadania opinii, orzeczenia PPP lub innej poradni specjalistycznej i przedłożenia tych dokumentów w szkole; • wypracowanie form i zakresu współpracy szkoły z rodzicami tj. zachęcanie rodziców do wspólnego działania na rzecz zapobiegania trudności szkolnych – nawiązanie i utrzymywanie stałej współpracy ze szkołą ułatwia kontrolowanie sytuacji problemowej, nadzorowanie postępów i wyznaczania wspólnie z nauczycielami kolejnych celów; • uświadamianie rodzicom znaczenia doceniania u dziecka jego mocnych stron i udzielanie rodzicom pomocy w odnalezieniu u dziecka jego mocnych stron. Dla zainteresowanych można przygotować zajęcia w formie dram; • instruowanie rodziców / opiekunów dzieci w jaki sposób powinni motywować swoją pociechę do nauki – np. jeśli rodzic będzie interesować się tym, co dziecko robiło w szkole, przeglądać na bieżąco zeszyty dziecka, czytać wspólnie notatki z zajęć, chwalić dziecko, gdy wykona ćwiczenie poprawnie – wtedy dziecko będzie czuło satysfakcję z własnych osiągnięć i chętniej będzie się uczyło;			
1. Budowanie postawy możliwości realizacji zamierzonych celów. 2. Rozwijanie poczucia akceptacji do samego siebie oraz poczucia tolerancji i akceptacji względem innych uczniów.	- spotkania ze specjalistami (np. pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, neurolog, psycholog szkolny, logopeda), - neurofeedback, biofeedback, - szkolenia, ćwiczenia aktywizujące uczniów, poprawiające wydolność ich pamięci oraz			Uczniowie

3. Rozwijanie umiejętności uczniów komunikacyjnych uczniów.	wpływające na akceptowanie siebie i innych osób, - e-lekcja.			
	Przykłady: - dla uczniów (nie tylko z problemami w nauce) kierowane są zajęcia usprawniające proces przyswajania wiedzy, np. ćwiczenia na poprawę koncentracji uwagi tj. ćwiczenia ruchowe, chwila na ciastko czy herbatę, zabawa w słowne dokończenie wyrazów, zabawa w powiedz więcej wyrazów na daną literę, itp.; - uczniowie mający problem w nauce uczestniczą w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych oraz dydaktyczno-wyrównawczych – forma pracy i ich intensywność powinna zostać dostosowana do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Diagnozę oraz dopasowania ćwiczeń zostawia się do wyboru przez specjalistę; - zajęcia logopedyczne dla uczniów, którzy mają problem z wystawianiem się lub ich mowa jest zaburzona – zajęcia mają na celu poprawę komfortu wypowiedziania się przez dziecko; - podczas godziny wychowawczej prowadzone są zajęcia z tolerancji oraz inne mające na celu zrozumienie odmienności swojego kolegi czy - lekcja pt.: „jestem unikalny” – zajęcia mają za zadanie uświadomić uczniom, że każdy z nich jest jednostką indywidualną, o konkretnych, specyficznych tylko dla niego zdolnościach i aspiracjach. Z tego powodu sposób nauki oraz motywacji powinien być dopasowany konkretnie do jego potrzeb. - na początku roku szkolnego wychowawca przeprowadza zajęcia mające na celu kształtowanie właściwych postaw i nastawia wobec własnego rozwoju i wykształcenia – wychowawca rozmawia z uczniami o ich planach na przyszłość, zastanawiają się jaki zawód będzie najbardziej adekwatny do posiadanych przez nich predyspozycji i umiejętności oraz jakie kroki należy podjąć (np. kursy, szkolenia, egzaminy, studia), aby osiągnąć zamierzony cel. - kształtowanie właściwych postaw wobec obowiązków sz			
1. Kształtowanie umiejętności organizacji czasu. 2. Poznawanie mnemotechniki. 3. Budowa systematyczności.	- e-lekcje, warsztaty, ćwiczenia, - dyskusje, - ćwiczenia aktywizujące, - materiały ćwiczeniowe, - spotkania ze specjalistami.			Uczniowie
4. Kształtowanie umiejętności oceny własnej pracy.	Przykłady: - uczniowie dowiadują się czym jest pamięć, w jaki sposób funkcjonuje oraz co może wyraźnie osłabić jej zasoby a co usprawnić działanie; - dyskusja na temat uczniowskich sposobów nauki – uczniowie dzielą się praktykowanymi przez nich sposobami na efektywne przyswajanie wiedzy; - uświadomienie uczniom co pomaga, a co przeszkadza w nauce, w tym motywacja i nastawienie, ale również przygotowanie miejsca do pracy (np. pozycja biurka, oświetlenie, natężenie hałasu, godzina pracy); - forma zajęć, która w większym stopniu angażuje uczniów: - na początku roku / semestru / zajęć uczniowie zawierają pisemne umowy z nauczycielami			

	np. określają zasady, jakie będą przez nich i nauczycieli respektowane przez cały okres trwania zajęć np. nie korzystamy z telefonów podczas zajęć (zapisy nie mogą być sprzeczne z zapisami statutu szkoły), nie przerywamy swoich wypowiedzi, przygotowujemy się do zajęć najlepiej jak potrafimy, itp. Ważne aby zasady były wspólnie określone przez uczniów i nauczycieli oraz każda ze stron się na nie zgodziła poprzez złożeniu podpisu pod przygotowaną listą zasad; ○ zajęcia prowadzone są w zmiennych formach np.: - praca indywidualna, praca w parach, praca w zespołach, - wykłady, prace plastyczne (np. wykonanie plakatów na jakiś temat, kolaży ze zdjęć), nagrania wideo, itp., - urozmaicenie przestrzeni w klasie. Uczniowie mogą siadać na krzesłach w tzn. „okręgu”, ustawić ławki „w podkowie”, itp. • stwarzanie każdemu uczniowi możliwości odnoszenia sukcesów na miarę jego indywidualnych możliwości i nie tylko w nauce, ale na różnych płaszczyznach życia społecznego, kulturalnego, w sporcie, w teatrze itp. – szkoła oferuje szereg zajęć fakultatywnych dla uczniów, a nauczyciele otwarci są na ich sugestie. Uczniowie zachęceni są do udziału w wolontariatach, opowiadaniu o swoich pozalekcyjnych pasjach oraz samodzielnego organizowania wydarzeń na terenie szkoły; • szkoła prowadzi działania mające na celu stwarzanie uczniom z trudnościami w nauce czy aktualnymi niepowodzeniami szkolnymi, warunków umożliwiających wykazanie się swoimi mocnymi stronami z innych dziedzin życia – np. umiejętności organizacyjne, kulturalne, sportowe, kulinarne, techniczne; • różnicowanie sposobów zadań domowych oraz stosowanie różnych form sprawdzania stopnia opanowania wiadomości, dostosowanych do indywidualnych potrzeb uczniów.
--	--

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59; 949);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 poz. 1591);
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych (Dz.U. 2017 r. poz. 1457);
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. 2008 nr 173 poz. 1072).

g. Wychowanie do wartości,

Kształtowanie postaw oraz wartości stanowi źródło inspiracji oraz dyrektyw dla dyrekcji szkoły oraz kadry pedagogicznej.

Według Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59): „*Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności*”.

Program ma na celu wychowanie dzieci i młodzieży szkolnej w duchu systemu wartości pielęgnowanego przez wiele wcześniejszych pokoleń Polek i Polaków. Krzewienie wyznawanego w danym społeczeństwie systemu wartości jest fundamentem procesu wychowania. Rodzice, nauczyciele i wychowawcy stanowią dla nich wzór do naśladowania z tego powodu ich zadaniem jest ukazywanie tego co wartościowe, przybliżanie i tłumaczenie czym są i co znaczą poszczególne wartości. Wychowanie do wartości kształtuje orientację aksjologiczną młodych ludzi, czyli gotowość do świadomego i odpowiedzialnego wybierania wartości i odpowiadania za nie.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Przeprowadzenie badań ewaluacyjnych diagnozujących obecny system wyznawanych przez młodych ludzi wartości. 2. Sporządzenie pogłębionej analizy sytuacji problemowej.	-prowadzenie badań, ewaluacji. Przykłady: • przeprowadzenie badania ankietowego wśród nauczycieli, wychowawców, chętnych rodziców/ opiekunów uczniów, dyrekcji szkoły, w celu zaznajomienia się z wyznawanym przez poszczególne grupy z systemami wartości • sporządzenie analizy uzyskanych wyników z badania ewaluacyjnego oraz zapoznanie z nimi całej społeczności szkolnej • Rada Pedagogiczna przy współpracy z Radą Rodziców tworzy propozycję działań wychowawczo-profilaktycznych, mających na celu wspieranie pozytywnych wartości wyznawanych przez dzieci i młodzież szkolną, podjęcie działań interwencyjnych mających na celu zmianę aktualnego, niekorzystnego stanu wyznawanych wartości, itp. i/lub j.w.; • przeprowadzenie ponownej ewaluacji po około roku czasu od podjęcia działań wychowawczo-profilaktycznych.			Cała społeczność szkolna
1. Szkolenie kadry pedagogicznej z tematu wartości oraz metod nauczania wychowania w wartościach.	- proponowane pozycje książkowe, - prowadzenie badań, ewaluacji, - udział w seminariach oraz szkoleniach przybliżających			Nauczyciele i wychowawcy

	tematykę wartości, wartości w edukacji i wychowaniu młodych ludzi oraz sposobów uczenia podopiecznych.			
	Przykłady: - zapoznanie nauczycieli i prawnych opiekunów uczniów ze statystykami odnośnie preferowanych postaw i wyznawanych wartości u dzieci na różnych etapach edukacji szkolnej – spotkanie z psychologiem/ pedagogiem szkolnym; - przeprowadzenie wewnętrznych warsztatów z tematów: - W jaki sposób uczyć dzieci wartości; - Czym są wartości moralne i dlaczego są potrzebne; - Jakie wartości warto przekazywać młodzieży i czym każda z nich się wyróżnia – np. szacunek, odpowiedzialność, uczciwość, sprawiedliwość, odwaga, samodyscyplina, szczęście, edukacja, oddanie, piękno, mądrość. - szkolenie: gdzie i w jakich okolicznościach rodzina powinna poszukiwać pomocy. Nauczyciele zyskują umiejętność wspierania opiekunów dzieci w sytuacjach trudnych, gdy przekazywany system postaw okaże się nie akceptowany przez społeczeństwo – szkolenie prowadzone np.: przez przedstawiciela Specjalistycznej Poradni Rodzinnej;			
1. Zwiększenie świadomości w temacie wychowania w wartości przez rodzinę. Uświadomienie ich kluczowego znaczenia w edukacji.	- warsztaty dla dorosłych, - spotkania z wychowawcami, psychologiem, pedagogiem szkolnym, - materiały informacyjne, - polecane pozycje książkowe.			Rodzice/ opiekunowie uczniów
	Przykłady: - działania edukacyjne dla rodziców/ opiekunów uczniów zwiększające ich kompetencje wychowawcze: - zorganizowanie spotkania z psychologiem bądź pedagogiem specjalizującym się w tym temacie – zaznajomienie zebranych ze znaczenia wartości w życiu człowieka. Wy tłumaczenie, że wyznawany system wartości oraz preferowane postawy życiowe są bazą do funkcjonowania – to one kształtują dziecko i wyznaczają to kim jest i będzie w przyszłości, jak postępuje wobec innych ludzi, jakie ma przemyślenia, dążenia, pragnienia itp. - informowanie z jakimi konsekwencjami mogą się spotkać, w sytuacji gdy dziecko nie zostanie zaznajomione z promowanymi, pozytywnymi wartościami społecznymi; - pedagogizacja na temat zmian rozwojowych i wynikających z tego zmian systemu			

	wartości; - wychowawcy udzielają rodzicom/ opiekunom informacji na temat Poradni Rodzinnych, które specjalizują się w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych, problemów wychowawczych w rodzinie oraz problemów małżeńskich; - uświadomienie rodzicom/ opiekunom dzieci jak ważną rolę odgrywa ich podejście oraz wyznawane przez nich wartości			
1. Wzbogacenie uczniowskiej wiedzy na temat wartości oraz określenie ich znaczenia w życiu codziennym.	- warsztaty, - eventy, happeningi, - wyjścia do teatru/ filharmonii/ muzeum/ itp., - kręcenie spotów reklamowych, - zajęcia z psychodramy, - zajęcia interaktywne, - przygotowanie spektaklu, prezentacji, wywiadu z wybraną osobą, itp., - e-lekcje, - godziny wychowawcze, - spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym, pracownikami PPP, doradcą zawodowym.			Uczniowie
Przykłady: - nauczyciele i wychowawcy pracują nad prawidłowym kształtowaniem postaw uczniów – podejmują działania mające na celu uświadomienie uczniom czym są wartości, dlaczego istotne jest ich posiadanie, jakie korzyści niosą dla nich samych – zajęcia prowadzone w formie dram, ćwiczeń ruchowych i aktywujących uczniów do nawiązywania współpracy i większej otwartości na innych; - praca z psychologiem/ przeszkolonym w temacie pedagogiem szkolnym – ćwiczenie w uczniach umiejętności refleksyjnego podejścia do własnych zachowań, wyborów i postaw. <u>Tematy godzin wychowawczych dla uczniów szkoły podstawowej:</u> - zajęcia plastyczne „ja i moja rodzina” – zwrócenie uwagi uczniów na emocje, które towarzyszą				

	im w stosunku do różnych członków rodziny. • „<i>Ja i moje rodzeństwo</i>” – lekcja wychowawcza poświęcona próbie zastanowienia się nad swoim rodzeństwem bądź jego brakiem • wyjście do teatru na spektakl – przed spektaklem należy zwrócić uwagę uczniów na znaczenie postaw i wartości w życiu człowieka oraz zachęcić do wyszukiwania ich podczas przedstawienia. • wyjście do filharmonii/ teatru – taka aktywność stworzy możliwość przeprowadzenia zajęć z tematyki <i>savoir-vivre</i> zasady panujące w takich miejscach tj. zasady zachowania oraz dress code; • organizowanie twórczych działań z pominięciem czynnika rywalizacji; • prowadzenie zespołowych zajęć psychoedukacyjnych; • włączanie młodzieży do podejmowania działań na rzecz szkoły bądź klasy – organizacja wydarzeń, eventów, akcji charytatywnych, akcji świątecznych, wyjazdów; • modelowanie postaw pomocnego zachowania i empatycznego odczuwania względem drugiego człowieka w trakcie zajęć lekcyjnych oraz zezwalanie do tworzenia nieformalnych, spontanicznych spotkań; • „<i>Jakim jestem kolegą/ koleżanką</i>” – dzieci diagnozują swoje relacje ze znajomymi, opisują zachowania, które sprzyjają nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji koleżeńskich oraz doceniają wartość koleżeństwa w swoim życiu • „<i>Jakim jestem przyjacielem</i>” – uczniowie zastanawiają się nad różnicą pomiędzy znajomymi, kolegami i przyjaciółmi, wymieniają cechy dobrego przyjaciela, określają ilu mają znajomych a ilu przyjaciół i zastanawiają się dlaczego z reguły ma się więcej kolegów i koleżanek niż przyjaciół. Doceniają wartość przyjaźni w swoim życiu; • „<i>Szanuje siebie i innych</i>” – uczniowie wyjaśniają jak rozumieją znaczenie słowa szacunek, omawiają w jaki sposób szanują siebie oraz jak zachowują się wobec innych osób, przedstawiają przykłady zachowań wskazujących na brak szacunku, zastanawiają się czy postawa szacunku jest ważna w dzisiejszym życiu, • „<i>Moje autorytety</i>” – uczniowie definiują czym jest autorytet, indywidualnie określają cechy takiej osoby, a następnie przedstawiają je na forum klasowym (metoda „burza mózgów”). Uczniowie zastanawiają się czy w każdym przypadku autorytet jest dobrym przykładem oraz wskazują własne autorytety.
--	--

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o Systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Dz.U. 1989 nr 29 poz. 155);
5. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167);

6. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. 2014 poz. 395 z późn. zm.).

h. Zdrowy tryb życia,

Szkolna edukacja zdrowotna jest jednym z priorytetów działalności naszej szkoły. Wychodząc z założenia, że najbardziej efektywnym sposobem w zmienianiu niewłaściwych postaw są metody aktywizujące, z tego powodu większość proponowanych przez nas działań posiada właśnie taki charakter.

1. pogłębienie wiedzy na temat zachowań prozdrowotnych, których celem jest utrzymanie bądź przywrócenie stanu zdrowia fizycznego i psychicznego;
2. kształtowanie hierarchii systemu wartości, w którym zdrowie należy do jednych z najważniejszych wartości w życiu,
3. zmniejszenie występowania zaburzenia odżywiania,
4. kształtowanie odpowiedniej aktywnej postawy i dbanie o zdrowie własne, swoich bliskich i innych ludzi;
5. promowanie regularnego uprawiania sportu,
6. uświadamianie istnienia chorób cywilizacyjnych, chorób wenerycznych,
7. uświadamianie problemu depresji.

Cele szczegółowe:

Profilaktyka zdrowego żywienia oraz promowanie aktywności fizycznej na co dzień mają powodować poniższe zmiany:

1. wzrost świadomości na temat jedzenia i jego jakości,
2. nabycie nawyków żywieniowych,
3. wzrost bądź nabycie zdolności samodzielnego przygotowywania pokarmów,
4. popularyzacja aktywności fizycznej wśród uczniów,
5. wzrost wiedzy na temat chorób związanych ze złym odżywianiem, brakiem ruchu, czy utrzymywaniem niewłaściwej/ nieodpowiedniej higieny osobistej,
6. nawiązanie lepszej współpracy z rodzicami/ opiekunami uczniów,
7. polepszenie atmosfery w szkole,
8. poprawa wyników nauczania i osiągnięć uczniów,
9. zmniejszenie ilości absencji dzieci na zajęciach, których geneza była chorobowa,
10. lepsza współpraca szkoły z otoczeniem lokalnym.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Diagnoza zjawiska oraz praca nad poprawą / ulepszeniem stanu obecnego.	- badania diagnostyczne, ewaluacja, - kontrola zachowania, - spotkania prowadzone przez specjalistów.			Cała społeczność szkolna
Przykłady: • prowadzenie regularnej diagnostyki potrzeb uczniów, rodziców i nauczycieli, która jest podstawą do określenia aktualnego zapotrzebowania oraz określa, jakie działania powinny być planowane w tym zakresie; • nieustanne kontrolowanie wagi oraz sposobu żywienia się oraz aktywności fizycznej (za zgodą rodziców) u dzieci z nadwagą oraz niedowagą – konsultacje z dietetykiem; • spotkania ze znanymi lokalnymi sportowcami – opowiadają o swoich sukcesach sportowych (swojej pracy fizycznej i żywieniowej); • diagnoza problemu bezpieczeństwa w szkole oraz uświadomienie całej społeczności szkolnej istniejących czynników ryzyka – spotkanie ze specjalistami; • wdrażanie działań ograniczających występowania zachowań ryzykownych – zapoznanie społeczności szkolnej z istniejącymi regulaminami i normami, uświadomienie, jakie konsekwencje zostaną wyciągnięte wobec osoby, która dopuszcza się łamania wyżej wymienionych regulaminów oraz konsekwentne stosowanie się do wyznaczonych zasad.				
1. Propagowanie wśród uczniów zdrowego trybu życia. 2. Uświadamianie uczniom jak ważne jest zdrowe odżywianie się. 3. Nauka gotowania/ przyrządzanie posiłków. 4. Świadomość znaczenia ruchu fizycznego w życiu każdego człowieka.	- zajęcia aktywizujące, - konkursy taneczne, wokalne, sportowe, - warsztaty, rajdy, - zajęcia plastyczne, - zajęcia sportowe, - dostępność nauczycieli, - dostępność i popularyzacja materiałów edukacyjnych.			Uczniowie
5. Zwiększenie aktywności fizycznej i wyrobienie nowych	Przykłady: • wprowadzenie zasady „wspólnego drugiego śniadania”; • dbanie o dofinansowanie obiadów dla uczniów z biedniejszych rodzin; • „savoir-vivre przy stole”, czyli zasady dobrego zachowania się podczas posiłku – zajęcia przygotowane przez starszych uczniów i prowadzone dla ich młodszych kolegów. Uczniowie tłumaczą im czym jest savoir-vivre, jakie są obowiązujące zasady zachowania się w			

nawyków.	towarzystwie i podczas posiłków; • zajęcia z języka obcego: nauczyciel prezentuje uczniom, krótki film o gotowaniu w języku obcym. Zadaniem uczniów jest zrelacjonowanie co działo się na filmie bądź odpowiedź na kilka przygotowanych przez nauczyciela pytań; • uczniowie obliczają swój współczynnik BMI, przygotowują dokładną listę tego co standardowo spożywają podczas tygodnia (opis spożywanych produktów, sposób ich przyrządzenia, ilość w gramach, itp.) oraz obliczają wartość kaloryczną posiłków przy użyciu jednego z programów dostępnych w Internecie lub za pomocą metody papier, ołówki; • zajęcia na przyrodzie/biologii – jaki wpływ na organizm ma jedzenie fast food'u? Dzieci przygotowują plakaty informujące o szkodliwości takiego jedzenia; • w ramach zajęć z biologii/przyrody/ godziny wychowawczej realizowane są następujące tematy: ○ znaczenie protein, tłuszczów i węglowodanów dla funkcjonowania organizmu, ○ endorfiny w ciele po ćwiczeniach, ○ nauka czytania i rozumienia etykiet spożywczych na produktach; • zajęcia organizowane na szkolnym korytarzu podczas dłuższych przerw pt. „bądź fit”. Wybrani bądź chętni uczniowie uczą innych wymyślonych przez siebie układów tanecznych; • nauczyciele i wychowawcy zachęcają uczniów do czynnego brania udziału w obowiązkowych i fakultatywnych zajęciach sportowych; • zajęcia prowadzone przez psychologa – informujące o negatywnych skutkach przyjmowania jakichkolwiek substancji psychoaktywnych, leków, produktów z nikotyną bądź napojów alkoholowych;			
1. Podwyższenie poziomu wiedzy na temat istoty zdrowego odżywiania oraz codziennej aktywności fizycznej osób w każdym wieku.	- materiały edukacyjne, - pogadanki, spotkania ze specjalistami, - szkolenia.			Nauczyciele, wychowawcy, rodzice/ opiekunowie uczniów
2. Doksztalcanie nauczycieli z umiejętności miękkich tj. komunikacja (ukierunkowana na rodzica i jego dziecko, które przejawia problemy).	Przykłady: • pedagogizacja opiekunów uczniów na temat zdrowego życia, jego zasad oraz jego wpływu na organizm młodego człowieka, • zorganizowanie spotkania, kiermaszu pt. „Własne wypieki” • szkolenie anoreksja i bulimia. Należy uświadomić opiekunów dzieci na temat tych zjawisk, zaznajomić z ich genezą, objawami oraz wytłumaczyć w jaki sposób radzić sobie, gdy problem żywieniowy ma już miejsce; • uczestnictwo w szkoleniach pogłębiających nauczycielską wiedzę w temacie rozpoznawania osób będących pod wpływem dopalaczy, narkotyków, leków, czy innych substancji zaburzających świadomość • szkolenie „jak radzić sobie z trudnym dzieckiem” oraz „jak rozmawiać z trudnym rodzicem.			
3. Zwiększenie zdolności do wykrywania i radzenia sobie z osobami będącymi pod wpływem.				

1. Praca na stworzeniem oraz utrzymywaniem pozytywnych relacji na linii szkoła – opiekunowie uczniów oraz planowanie i realizowanie wspólnych działań wychowawczo-profilaktycznych. 2. Stała kontrola zjawiska oraz reagowanie, gdy pojawiają się niepokojące symptomy.	- szkolenia, - materiały edukacyjne, ulotki, - programy profilaktyczne, - badania.			Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • rozpoznawanie sytuacji domowej wychowanków • wdrażanie programów profilaktycznych; • przeszkolenie nauczycieli z podejmowania działań interwencyjnych oraz wiedzy na temat czynników ryzyka, pojawiających się symptomów oraz sposobów reagowania w sytuacjach trudnych i ryzykownych;			
1. Pedagogizacja rodziców/opiekunów, zapoznanie ze specyfiką tematyki, w jaki sposób należy promować zdrowy styl życia oraz jak reagować w sytuacjach jego zagrożenia. 2. Profilaktyka zdrowego trybu życia.	- filmy, materiały edukacyjne, - zajęcia sportowe, aktywizujące, - pogadanki, - dostępność nauczycieli, - dostępność i popularyzacja materiałów edukacyjnych.			Rodzice i opiekunowie uczniów
	Przykłady: • spotkanie rodziców z psychologiem, które zaznajomi opiekunów ze statystykami (polskimi) wskazującymi na wczesny wiek inicjacji seksualnej wśród uczniów. • rozmowy wychowawcy z rodzicami na temat ich przyzwyczajeń żywieniowych w domu, tłumaczy dlaczego istotne jest samodzielne gotowanie. • Impreza sportowa „Góral” – szkoła przygotowuje liczne konkurencje sportowe, w których mogą uczestniczyć wszyscy członkowie rodziny; • uświadomienie rodziców, w jaki sposób powinni wpływać na kształtowanie prawidłowej postawy ciała dziecka oraz w razie pojawienia się pierwszych problemów bądź należy skontaktować się z pediatrą lub ortopedą; • wychowawca wraz z nauczycielem WFu zwracają uwagę rodzicom na nieobecności bądź małą aktywności podczas zajęć wychowania fizycznego (niekiedy są uzasadnione, często jednak są bezpodstawne). Należy uświadomić rodziców, jaki wpływ na postawę oraz sferę intelektualną może mieć brak aktywności fizycznej; • uwrażliwienie rodziców na temat możliwości przeżywania depresji czy chorób cywilizacyjnych przez młodego człowieka.			

1. Zmiana przyzwyczajeń żywieniowych na terenie szkoły.	- wdrażanie nowych rozwiązań.			Dyrekcja szkoły
2. Poprawa aktywności fizycznej uczniów.	Przykłady: • zadbanie o jakość oraz asortyment produktów sprzedawanych w sklepikach szkolnych. Wprowadzenie produktów świeżych tj. owoców, sałatek, koktajli do codziennej sprzedaży; • w roku kolejnym roku szkolnym szkoła bierze udział w nowym programie Agencji Rynku Rolnego, dzięki któremu uczniowie będą otrzymywali owoce i warzywa oraz produkty mleczne. • szkoła dostosowuje krzesła i ławki do indywidualnych predyspozycji uczniów; • spotkania z instytucjami, organizacjami czy osobami prywatnymi, które promują zdrowy tryb życia tj. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, organizacje sportowe, czy osoby fizyczne np. trener osobisty, instruktor tańca, jogi, fitnessu czy dietetyk.			

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59; 949);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
5. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2017 r. poz. 149, 60);
6. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. 2015 r. poz. 1916);
7. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 2017 r. poz. 882);
8. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2016 r. poz. 487);
9. Ustawa z dnia 9 listopada 1995r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. 2017 r. poz. 957);
10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą (Dz.U. 2009 r. nr 139 poz. 1133);
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2009 r. w sprawie priorytetów zdrowotnych (Dz.U. 2009 r. nr 137 poz. 1126);
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020 (Dz.U. 2015 r. poz. 821).

i. Społeczność szkolna – bezpieczeństwo w społeczności szkolnej i trudności w nawiązywaniu kontaktów rówieśniczych,

Celem prowadzonych przez nas działań jest:

1. poprawa stanu bezpieczeństwa na terenie szkoły, w jej obrębie i poza nią,
2. prowadzenie analizy i działań profilaktycznych w stosunku do zachowań społecznie nieakceptowanych,
3. profilaktyka zachowań ryzykownych,
4. intensyfikacja wspólnych (przy współpracy rodziców i nauczycieli) działań wychowawczych,
5. kształtowanie umiejętności bezpiecznych zachowań i radzenie sobie w sytuacjach skomplikowanych i trudnych,
6. tworzenie tradycji i więzi ze szkołą,
7. budowanie schematów reagowania w sytuacjach kryzysowych,
8. uświadomienie rodzicom i nauczycielom istoty problemu alienowania uczniów,
9. przedstawienie bądź przypomnienie panujących w szkole zasad i norm postępowania,
10. budowanie szacunku do nauczycieli i pracowników szkoły.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Poprawa stanu bezpieczeństwa na terenie szkoły, w jej obrębie i poza nią. 2. Badanie poczucia bezpieczeństwa w szkole.	-badanie ewaluacyjne -interpretacja uzyskanych wyników oraz dobranie odpowiednich działań wychowawczo-profilaktycznych, -spotkania informacyjne.			Cała społeczność szkolna
Przykłady: • badanie dotyczące poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów i pracowników szkoły – badanie przygotowane przez zatrudnionego w szkole psychologa / pedagoga lub za pośrednictwem gotowego narzędzia diagnostycznego Akademii Aktywnej Edukacji pt. „Środki psychoaktywne”, „Cyberprzemoc”, „Przemoc i agresja rówieśnicza”, „Wychowanie do wartości”. • prowadzenie statystyk zachowań przemocowych, agresywnych, innego rodzaju zachowań ryzykownych; • zapoznanie / przypomnienie uczniom, nauczycielom, dyrekcji oraz rodzicom / opiekunom uczniów zasad i reguł bezpieczeństwa obowiązujących na terenie szkoły; • wprowadzenie nowych działań wychowawczo-profilaktycznych opracowanych na podstawie otrzymanych wyników dotyczących poziomu bezpieczeństwa w szkole.				
1. Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i	-uroczystości szkolne, apele, eventy,			Uczniowie

przyjaznego środowiska. 2. Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród dzieci i młodzieży. 3. Zaznajomienie uczniów z praktyczną formą pierwszej pomocy.	-zajęcia fizyczne, -spotkania ze specjalistami, pracownikami służb medycznych i/lub paramedycznych -warsztaty, lekcje wychowawcze, - e-lekcje.			
Przykłady: • prowadzenie uświadamiających spotkań / apeli informacyjnych dla uczniów, które przybliżą im i pomogą zrozumieć zasady bezpieczeństwa oraz komfortowego przebywania na terenie szkoły. • uświadomienie uczniom zagrożeń wynikających z kontaktowania się z osobami obcymi bez zgody i wiedzy dorosłych. Wychowawcy informują uczniów o konieczności informowania najbliższego nauczyciela o fakcie pojawienia się osoby nieznajomej na terenie szkoły; • podczas godziny wychowawczej wychowawca rozmawia z uczniami na temat bezpieczeństwa na co dzień oraz podczas wakacji lub udział w e-lekcjach Akademii Aktywnej Edukacji pt. „Zawsze bezpiecznie” oraz „Dbam o bezpieczeństwo w czasie wakacji” (dedykowanych uczniom SP) lub e-lekcji pt. „Bezpieczeństwo niejedno ma imię” (dedykowana uczniom SPG); • kształtowanie postaw akceptujących różnorodność wśród podopiecznych: ○ na początku roku szkolnego warto przeprowadzić <u>zajęcia integracyjne</u> dla uczniów, ○ zajęcia organizowane również w sytuacjach pojawienia się sytuacji konfliktowej, nowych warunków środowiskowych bądź w momencie nastąpienia dużego przemieszczania uczniów pomiędzy klasami / szkołami.				
1. Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym u dzieci. 2. Profilaktyka zachowań agresywnych, przemocowych oraz cyberprzemocy. 3. Przeciwdziałanie zażywaniu substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. 4. Profilaktyka	-spotkania ze specjalistami np. funkcjonariusze policji, straży pożarnej, straż pożarna, pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, - e-lekcje.			Uczniowie
Przykłady: • zapoznanie uczniów z regulaminami, zasadami, programami, planami obowiązującymi na terenie szkoły; • pogadanka – przekazywanie wiedzy na temat szkodliwości nałogów, informowanie o ich skutkach ubocznych oraz przestrzeganie przed przyjmowaniem używek;				

uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu.	• prowadzenie lekcji na temat agresji, tolerancji, niepełnosprawności; • organizowanie szeregu lekcji poświęconych nauce odmawiania oraz realnej zdolności oceny sytuacji • zajęcia polegające na wzmacnianiu samooceny u uczniów – odkrywanie swoich mocnych stron oraz potencjału charakteru. • spotkania z przedstawicielami służb mundurowych – uświadomienie uczniów jakie kary grożą za stosowanie agresji i przemocy wobec drugiej osoby. • kształtowanie wspierającego środowiska szkolnego, promowanie zachowań fair play, pracy wolontaryjnej (np. praca na rzecz osób potrzebujących); • prowadzenie interwencji przez wychowawców klas w sytuacji gdy uczniowie używają wulgaryzmów i nie przestrzegają zasad; • spotkanie z pracownikami Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej • spotkanie z pracownikami Poradni Leczenia Uzależnień			
1. Usprawnienie oraz zwiększenie skuteczności oddziaływań szkoły w sytuacjach zagrożenia. 2. Wypracowanie jednolitych metod współpracy między rodzicami a szkołą. 3. Promowanie zachowań i postaw godnych naśladowania. 4. Rozwiązywanie kryzysów rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży m.in. Związanych z eurosieroctwem, rodzinami niepełnymi, rodzinami wielodzietnymi, przemocą w rodzinie, nałogami w rodzinie, itp.	- udział w szkoleniach wewnętrznych i zewnętrznych, - spotkania z rodzicami grupowo i indywidualnie, - spotkania informacyjne ze specjalistami, - materiały informacyjne, broszury.			Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • przypomnienie nauczycielom i innym pracownikom szkoły zasad bezpieczeństwa, BHP oraz norm i reguł, które obowiązują na terenie szkoły; • udział w szkoleniach miękkich – rozwijanie kompetencji wychowawczych i profilaktycznych nauczycieli – przeszkolenie wszystkich nauczycieli w zakresie udzielania pierwszej pomocy; • promowanie działań oparty na zasadach psychologii pozytywnej – ograniczenie do niezbędnego minimum środków restrykcyjnych na rzecz promowania zasad psychologii pozytywnej, rozwijanie potencjału uczniów, promowania umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów, logicznego myślenia oraz nauka wyciągania wniosków ze swoich czynów; • szkolenie z tematu: utrzymywanie kontaktu z policją oraz poradniami; • szkolenie zewnętrzne pt. „jak rozmawiać z trudnym rodzicem” lub „w jaki sposób przekazać rodzicowi trudne, niepochlebne informacje o jego dziecku i zachęcić go do współpracy przy poprawie jego zachowania”; • przypomnienie pracownikom szkoły procedury interwencyjnej.			
1. Pedagogizacja opiekunów uczniów oraz sposobów prowadzenia	- szkolenia, warsztaty, e-szkolenia, - materiały szkoleniowe, spis			Rodzice/ opiekunowie uczniów

działań profilaktycznych. 2. Zachęcanie rodziców / opiekunów do częstszego uczestnictwa w życiu szkoły. Nawiązanie stałej współpracy z rodzicami.	publikacji naukowych, - spotkania z psychologiem / pedagogiem szkolnym, - spotkania z wychowawcą.			
	Przykłady: • przeprowadzenie szkolenia z tematyki wychowania do wartości: ○ uświadomienie opiekunom jak istotna jest ich opinia i jaki wpływ wywiera na młodego człowieka, ○ opracowanie wspólnego podejścia do ucznia – ważne jest, aby nauczyciele i rodzice udzielali sobie wzajemnego wsparcia w trakcie trwania edukacji. Okazywanie niechęci, wyśmiewanie, bądź lekceważenie którejkolwiek ze stron jest niedopuszczalne i nieefektywne z punktu widzenia nauczania. • szkolenie podczas spotkania z rodzicami mające na celu edukację oraz usystematyzowanie ich wiedzy na temat sytuacji zagrażających. Edukowanie opiekunów o odpowiedzialności karnej nieletnich sprawców czynów zabronionych oraz o konsekwencjach prawnych dla ich opiekunów • pogadanka na temat występujących sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ich dzieci (promowanie bezpiecznego korzystania z Internetu, przeciwdziałanie agresji i przemocy, budowanie pozytywnych autorytetów) • organizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla rodziców dzieci sprawiają trudności wychowawcze, itp.; • pracownicy szkoły okazują wsparcie w trudnych sytuacjach (np. rozmowy z wychowawcą, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym, pomoc w nawiązaniu współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Gminnym / Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Sądem Rodzinnym); • budowanie pozytywnej, otwartej współpracy na linii rodzice / opiekunowie uczniów – nauczyciele (np. organizowanie spotkań indywidualnych, udostępnianie telefonu czy e-maila służącego do szybkiego kontaktu z nauczycielami w sytuacjach nagłych, zapoznanie rodziców z dokumentacją szkoły, zachęcanie do udziału w wyjazdach, wyjściach klasowych i szkolnych); • pracownicy szkoły są chętni do pomocy. Sami zachęcają rodziców do podejmowania kroków zaradczych w sytuacji pojawienia się sytuacji problemowych lub trudnych. Wskazują miejsca i osoby, do których powinni się zgłosić celem uzyskania pomocy oraz informują czego mogą się spodziewać – spotkanie z rodzicami, spotkania indywidualne, spotkania ze specjalistami, którzy prowadzą prelekcję na wybrane wcześniej tematy, itp.			
1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa na terenie szkoły.	- prowadzenie prac remontowych, - instalowanie niezbędnych sprzętów i montowanie usprawnień, - dbanie o			Dyrekcja szkoły, pracownicy

	bezpieczeństw o fizyczne, emocjonalne i intelektualne uczniów.			
	Przykłady: • umieścić plan ewakuacji w widocznym miejscu oraz upewnić się, że uczniowie dobrze znają zasady postępowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia. Należy również organizować „dzień próbny”, podczas którego uczniowie będą ćwiczyć działania związane z ewakuacją ludzi z budynku. • zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego: a. zainstalowanie bądź sprawdzenie wydajności i zasięgu obecnego monitoringu; b. przeprowadzanie prac remontowych, instalacyjnych i naprawczych w czasie nieobecności uczniów; c. zatrudnienie osoby stróżującej bądź przeanalizowanie obecnego zakresu pracy; d. zakaz opuszczanie terenu szkoły podczas trwania zajęć; e. wyrównanie nawierzchni dróg, przejść i boisk; f. zadbanie o dobre, sprzyjające pracy oświetlenie wnętrz, dróg wokół szkoły i boisk szkolnych; g. przestrzeganie zasad BHP; h. zabezpieczenie i udrożnienie otworów kanalizacyjnych i studzienek; i. utrzymanie w sprawności instalacji odprowadzającej wodę i ścieki; j. dyżury nauczycielskie podczas przerw; k. zabezpieczenia wyjścia ze szkoły przed bezpośrednim wyjściem na ulicę; l. oczyszczanie przejść na terenie szkoły ze śniegu i lodu oraz posypywanie piaskiem z solą; m. dbanie o to, aby sprzęt szkolny dostosowany był do wymogów ergonomii – stoliki i krzesła dostosowane do potrzeb konkretnego ucznia; n. zabezpieczenie schodów (poręczy umożliwiających zjeżdżanie po nich, czy śliskich / stromych schodów) i korytarzy szkolnych; o. wyposażenie pomieszczeń szkoły w apteczki zawierające środki do udzielania pierwszej pomocy wraz z instrukcjami jej udzielania (dotyczy również pokoju nauczycielskiego i pokoju nauczycieli wychowania fizycznego); p. kontrola sprawności i bezpieczeństwa maszyn i urządzeń technicznych; q. wywieszenie regulaminów oraz norm zachowania się w pracowniach technicznych, chemicznych, itp.; r. zapewnienie uczniom niepełnosprawnym komfortowych warunków do nauki spełniających ich potrzeby; s. dbanie o prawidłowe naświetlenie, natężenie hałasu, wentylacji i ogrzewania w pomieszczeniach szkoły; t. funkcjonowanie higienicznych i bezpiecznych toalet, szatni, stołówek, itp.; u. odpowiednie zabezpieczenie pracowni technicznych; v. prowadzenie rejestru wypadków, a później analiza ich przyczyn i okoliczności; w. konsultowanie z rodzicami chorób uczniów i lekarstw, które są przez nich zażywane na terenie szkoły. • udostępnienie przepisów, programów, planów, regulaminów oraz zbioru zasad obowiązujących w szkole w dostępnym miejscu – np. świetlica, biblioteka szkolna, czytelnia, gablotka, strona internetowa, itp.; • zwracanie uwagi na przejawy przemocy fizycznej, słownej, cyberprzemocy, czy mobbingu rówieśniczego – podejmowanie szybkich interwencji, posiadanie jasno określonego regulaminu i nieakceptowanie żadnych wyjątków; • przeprowadzanie corocznych badań występowania na terenie szkoły zjawisk nieakceptowanych a następnie przeprowadzenie diagnozy uzyskanych wyników, porównanie ich do stanu z lat wcześniejszych, dyskusja, analiza przyczyn obecnego stanu rzeczy oraz podjęcia działań zaradczych;			

	• eliminowanie zachowań niepożądanych według koncepcji psychologii pozytywnej – stosowanie nagród, pochwał, wyróżnień, listów do rodziców z podziękowaniami czy gratulacjami dla uczniów, którzy wyróżniają się wzorową, pozytywną postawą; • realizowanie pomysłów uczniów zaproponowanych przez np. Samorząd Uczniowski, ZHP, ZHP, grupy sportowe, grupy plastyczne – realizacja zajęć fakultatywnych, akcji wolontaryjnych, itp.
--	--

Prawidłowe relacje rówieśnicze – trudności w nawiązywaniu kontaktów rówieśniczych

Prezentowana część Programu Wychowawczo-Profilaktycznego ma na celu wspomóc uczniów w ich trudnościach w nawiązywaniu relacji ze swoimi kolegami i koleżankami ze szkolnych ławek. Opisane działania zawierają propozycję działań wspomagających wyznaczony cel – pominięte zostało zagadnienie związane z przemocą rówieśniczą (informacje na ten temat zostały zawarte we wcześniejszej części tegoż dokumentu pt. „Bezpieczeństwo w społeczności szkolnej”).

Prezentowany poniżej program ma na celu:

1. Kształtowanie prawidłowych postaw społecznych,
2. Rozwijanie umiejętności nawiązywania prawidłowych relacji z rówieśnikami,
3. Przygotowanie dzieci do rozsądnego i samodzielnego życia w społeczeństwie,
4. Rozwijanie kompetencji wychowawczych nauczycieli i opiekunów uczniów,
5. Poszerzanie wiedzy nauczycieli i opiekunów na temat prawidłowego rozwoju i funkcjonowania młodych ludzi oraz istotności nawiązywania i utrzymywania poprawnych relacji międzyrówieśniczych,
6. Prowadzenie działań profilaktycznych utrzymujący satysfakcjonujący poziom zdolności opisany w punktach wcześniejszych.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Propagowanie aktywności i twórczego myślenia uczniów. 2. Wychowywanie samodzielnego, samodziennie radzących sobie w życiu młodych ludzi.	- pogadanki, - praca indywidualna, - e-lekcje, - burze mózgów, - referaty, - samodzielne wystąpienia, - dramy, itp.			Uczniowie
Przykłady: • zachęcenie uczniów do udziału w różnego rodzaju pracach wolontaryjnych (np. praca w Samorządzie Szkolnym, udzielanie się w gazetce szkolnej / radiowęźle / grupach tanecznych / zespołach wokalnych / drużynach sportowych, udzielanie pomocy osobom potrzebującym tj. osobom starszym z DPSu, dzieciom z Domu Dziecka, udzielanie korepetycji osobom ze słabszymi wynikami w nauce, działanie na rzecz lokalnej społeczności); • zachęcanie uczniów do kandydowania oraz brania udziału w wyborach do Samorządu Uczniowskiego; • pozwalanie i zezwalanie uczniom na realizację ich pomysłów (np. nakręcenie reportażu, flash moba, zorganizowanie akcji mikołajkowej dla potrzebujących dzieci z domu dziecka, wsparcie schroniska dla zwierząt, zorganizowanie uczniowskiego wsparcia przez uczniów dla osób od				

	nich słabszych, tworzenie grup, które wspólnie się uczą, itp.); • organizowanie spotkań z osobami pełniącymi różne funkcje społeczne, posiadającymi różne zawody – dzięki temu uczniowie mogą poszerzyć swoje horyzonty i zweryfikować swoje dotychczasowe poglądy, • prowadzenie lekcji metodami aktywizującymi uczniów; • prowadzenie godzin wychowawczych: ○ uczenie, że każdy człowiek jest istotą niepowtarzalną i wartościową, ○ uczenie szacunku do drugiego człowieka, ○ akceptowanie inności, ○ świadomość czym jest niepełnosprawność, ○ zapoznanie uczniów z zasadami savoir vivre, ○ rozwijanie społecznej odpowiedzialności w uczniach według dewizy „nie pozostawaj obojętny”, ○ budzenie krytycyzmu przy jednoczesnym poszanowaniu wartości innych ludzi, itp. • przeprowadzenie dyskusji na lekcji wychowawczej dotyczącej istnienia współczesnych autorytetów; • edukowanie uczniów o odpowiedzialności karnej nieletnich za czyny o znamionach przestępstwa; • promowanie zdrowego stylu życia – wskazywanie i pokazywanie formy bezpiecznych i zespołowych form spędzania wolnego czasu; • uczniowie są świadomi swoich praw – zapoznanie uczniów z Konwencją o Prawach Dziecka oraz Europejską Konwencją Praw Człowieka; • organizacja warsztatów kształcących zdolności miękkie: ○ asertywność – ćwiczenie asertywnych zachowań podczas odgrywania scenek sytuacyjnych i e-lekcja Akademii Aktywnej Edukacji pt. „Nie przypinam łatek” (dedykowana uczniom SP) lub e-lekcja pt. „Myślę samodzielnie, czyli koniec ze stereotypami” (dedykowana uczniom SPP); ○ komunikacja werbalna i niewerbalna, ○ radzenie sobie ze stresem – e-lekcja Akademii Aktywnej Edukacji pt. „Nie zgrzytaj zębami! Pozbądź się stresu!” (dedykowana uczniom SPP); ○ efektywne radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych – e-lekcja Akademii Aktywnej Edukacji pt. „Umiem rozwiązać konflikt” (dedykowana uczniom SP).			
1. Kształtowanie właściwych relacji między uczniami. 2. Ukazanie poprawnych i społecznie akceptowanych form relacji w grupie rówieśniczej. 3. Popularyzowanie dobrego zachowania. 4. Promowanie postaw tolerancyjnych.	- godziny wychowawcze, - zajęcia aktywizujące, - e-lekcje, - dramy.			Uczniowie
Przykłady: • podkreślanie wartości zachowań fair play podczas prowadzenia zajęć sportowych; • treningi interpersonalne – na początku semestru, w przypadku pojawienia się sytuacji nowych, trudnych bądź problemowych; • uczniowie uczestniczą w szkoleniu uczącym ich czym jest aktywne słuchanie, a czym tylko słyszenie. Podczas zajęć uczeni są jak jasno i w sposób bezpośredni wyrażać swoje potrzeby, prośby i oczekiwania względem innych osób; • szkolenie edukujące w temacie relacji międzyludzkich prowadzone przez przygotowanego w temacie pedagoga				

1. Rozwijanie kompetencji wychowawczych nauczycieli i opiekunów uczniów.	- prelekcje, - broszury, materiały informacyjne, - dramy sytuacyjne.			Nauczyciele, wychowawcy, rodzice/ opiekunowie uczniów
	Przykłady: • prowadzenie prelekcji, celem omówienie aktualnych problemów występujących między uczniami na różnym poziomie edukacji – geneza problemu, objawy, skutki, środki zaradcze, profilaktyka poprawnego zachowania; • dramy sytuacyjne, przedstawiające rzeczywiste sytuacje problemowe uczniów danej szkoły • poprawa kompetencji wychowawczych – zwrócenie uwagi jak ważne w procesie wychowawczym jest dawanie dobrego przykładu własnym zachowaniem, które jest spójne z tym czego uczymy swoich podopiecznych • praca nad poprawą bądź utrzymaniem satysfakcjonującego poziomu zaufania dzięki i młodzieży do dorosłych			

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2017 r. 459);
5. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2016 r. poz. 1822);
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. 2003 nr 6 poz. 69);
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. 2001 r. nr 135 poz. 1516 i 2014 r. poz. 1150);
8. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2017 r. poz. 149, 60);
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2015 r. poz. 1390);
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245);
11. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2017 r. poz. 783, 1458);
12. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2016 r. poz. 487);
13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578);

14. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. 2017 r. poz. 957);
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie realizacji Rządowego programu wspomagania w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” (Dz. U. z 2015 r. poz. 972);
16. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
17. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. 2016 r. poz. 656);
18. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1241 z późn. zm.);
19. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. 2017 r. poz. 1260);
20. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. 2016 poz. 1866);
21. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 2017 r. poz. 882);
22. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli (Dz.U. 2016 poz. 1602).

j. Nienaruszalność cielesna i przeciwdziałanie wykorzystaniu dzieci,

1. Przeciwdziałanie wykorzystywaniu dzieci:

- uświadamianie czym jest wykorzystywanie seksualne,
- uświadamianie występowania granic cielesnej interakcji pomiędzy osobą dorosłą a młodym człowiekiem,
- nauczanie gdzie i u kogo należy poszukiwać pomocy,
- pedagogizacja z omawianego tematu powinna dotyczyć: uczniów, nauczycieli, rodziców, opiekunów uczniów oraz inne zainteresowane osoby dorosłe.

2. Uświadamianie nienaruszalności cielesnej:

- wytłumaczenie występowania różnic między przemocą a karaniem,
- uświadamianie występowania granic personalnych i społecznych,
- uświadamianie bezpieczeństwa w rodzinie,
- przedstawianie miejsc, w których można szukać pomocy,
- wyjaśnienie, jakie działania można podjąć w sytuacji naruszenia nietykalności,
- pedagogizacja z omawianego tematu powinna dotyczyć: uczniów, nauczycieli, rodziców, opiekunów uczniów oraz inne zainteresowane osoby dorosłe.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Diagnoza sytuacji problemowej.	- badanie ewaluacyjne,			Cała społeczność szkolna
2. Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych na terenie szkoły.	- omówienie otrzymanych wyników, - opracowanie działań			

3. Współpraca z Instytucjami, Organizacjami i służbami porządkowymi.	profilaktycznych i wychowawczych, - przeprowadzenie ponownej ewaluacji, - spotkania informacyjne z członkami całej społeczności szkolnej i specjalistami.			
	Przykłady: • przeprowadzenie badań ewaluacyjnych na temat cielesności oraz dozwolonych i niedozwolonych zachowań pomiędzy osobami niepełnoletnimi oraz na linii osoba niepełnoletnia-dorosły. • informowanie całej społeczności szkolnej o istnieniu instytucji oraz organizacji zajmujących się pomocą osobom pokrzywdzonym, w tym dzieci i młodzieży w wieku szkolnym; • wskazywanie osoby pierwszego kontaktu w szkole; • umieszczenie w gablotkach szkolnych oraz na stronie internetowej szkoły, informacji na temat sposobów i miejsc, w których można otrzymać pomoc; • edukacja na temat bezpieczeństwa osobistego w Internecie oraz w życiu realnym, co ma doprowadzić do ograniczenia występowania sytuacji ryzykownych; • budowanie odporności i wspieranie młodych ludzi z grup ryzyka; • diagnozowanie skali wiedzy uczniów na temat AIDS oraz chorób wenerycznych, zapoznanie się z otrzymanymi wynikami oraz rozpoczęcie prac profilaktycznych; • uświadomienie odbiorców o skali zagrożenia, jaka występuje w rodzinach oraz wyjaśnienie mechanizmów takich jak chronienie sprawców czynów zabronionych, syndrom sztokholmski			
1. Przeciwdziałanie przedwczesnej inicjacji seksualnej.	- warsztaty, szkolenia, dramy, - materiały informacyjne,			Uczniowie
1. Przeciwdziałania nadużyciom i wykorzystaniu	- lekcje informacyjne, - warsztaty,			Uczniowie

dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.	trening umiejętności, - zajęcia psychoruchowe - dyskusje, - e-lekcje,			
	Przykłady: • nauczyciele informują dzieci gdzie mogą i powinni szukać pomocy – helpline.org.pl niesie pomoc w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży w Internecie; • nauka życzliwości, tolerancji i akceptowania samego siebie • trening asertywności pt.: „kiedy mówienie ‘nie’ oznacza, że jestem niegrzeczny • szkolenie „wady i zalety stereotypów” – celem szkolenia jest uświadomienie uczniom czym są stereotypy, przydatne czy przeszkadzające w poznawaniu świata, jak się pozbyć nawyku stereotypowego myślenia • „czy to już jest krzywdzenie?” – szereg zajęć poświęconych agresji, przemocy i wykorzystywaniu dzieci i młodzieży. • spotkanie z psychologiem z z Poradni PP • informowanie dzieci i młodzieży w wieku szkolnym jak istotne znaczenie ma prowadzenie nadzoru sąsiedzkiego i nie pozostawianie obojętnym na cudzą krzywdę. • uczniowie zapoznani zostają z motywami i hasłami przewodnimi kampanii społecznej: „Zły dotyk boli przez całe życie” oraz „Dotyk, który nie znika”; • uczniowie zapoznawani są z tym jak poprawnie wzywać pomocy, jak się zachowywać w sytuacjach niebezpiecznych, jak bezpiecznie upadać, itp.			
1. Pedagogizacja opiekunów dzieci i młodzieży w wieku szkolnym na temat cyberprzemocy oraz nienaruszalności cielesnej osób nieletnich.	- spotkanie informacyjne, - e-szkolenie, - szkolenie.			Rodzice/ opiekunowie uczniów, nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • szkolenie dla opiekunów w jaki sposób uczyć dzieci i młodzież jak należy zachowywać się w Internecie oraz tłumaczyć, jakie konsekwencje może nieść ze sobą nierozważne użytkowanie z sieci; • pedagogizacja rodziców i nauczycieli uczniów na temat oznak nadużyć seksualnych wobec ich podopiecznych (objawy somatyczne, psychologiczne i behawioralne); • informowanie o skutkach wywieranych na jednostkę po doświadczeniu cyberprzemocy, przemocy fizycznej, emocjonalnej czy seksualnej			
1. Promowanie udzielania stałej profilaktyki wobec zjawiska cyberprzemocy oraz uświadamianie, jakie działania należy podjąć w celu przeciwdziałania wykorzystaniu nieletnich oraz	- spotkania z wychowawcą klas, psychologiem/ pedagogiem szkolnym, - materiały informacyjne, pozycje książkowe, - piknik rodzinny, - ćwiczenia w formie dram,			Rodzice/ opiekunowie uczniów

naruszania ich granic cielesnych. 2. Pedagogizacja opiekunów/ rodziców dzieci na temat etapów rozwoju dzieci. 3. Omawianie zjawiska przemocy oraz zapoznawanie się ze sposobami radzenia sobie z nimi. 4. Przeciwdziałanie przemocy rodzinnej.	- e-szkolenia.			
1. Szkolenia z zakresu zapewniania uczniom i młodzieży szkolnej poczucia bezpieczeństwa oraz bezpieczeństwa faktycznego. 2. Uczenie prawidłowych zachowań reagowania w sytuacjach kryzysowych oraz trudnych. 3. Nawiązanie współpracy z organizacjami/ instytucjami/ itp. zewnętrznymi.	- szkolenia, - materiały informacyjne, pozycje książkowe, - nawiązanie współpracy z podmiotami zewnętrznymi, - ćwiczenia w formie dram.			Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: - uczenie rodziców jakie działania należy podjąć, aby przeciwdziałać występowaniu zjawisku przemocy elektronicznej np. informowanie w jaki sposób rozmawiać z młodym człowiekiem na temat jego aktywności w sieci, jakie symptomy zachowania mogą wskazywać na problemy z cyberprzemocą oraz w jaki sposób reagować (- opiekunowie otrzymują informacje na temat organizacji, które zajmują się pomocą np. helpline.org.pl – z pomocy powinni skorzystać opiekunowie, którzy: - nie wiedzą, jak rozmawiać z dzieckiem o bezpieczeństwie w Internecie, - są za niepokojem ilością czasu, jaką ich dziecko poświęca na aktywność komputerową, - ich dziecko stało się ofiarą przemocy rówieśniczej w sieci bądź zaniepokojeni są nowymi znajomościami dzieci. - pedagogizacja rodziców/ opiekunów uczniów i informowanie ich o poszczególnych poziomach rozwoju dzieci oraz specyficznych zdolnościach rozumowania dziecka np. sytuacje gdy dziecko zachowuje się w sposób agresywny względem innych osób i/lub przedmiotów jednakże nie zdaje sobie sprawy, że takie zachowanie jest nieakceptowane społecznie i może mieć daleko idące skutki; - doszkalanie rodziców/ opiekunów na temat różnych objawów zachowań przemocowych (behawioralnych, emocjonalnych, itp.) oraz sposobach zapobiegania i przeciwdziałania występowania takim sytuacją; - pedagogizacja rodziców/ opiekunów na temat seksualności ich dzieci oraz udzielanie wskazówek w jaki sposób i kiedy należy rozpocząć taki temat ze swoim dzieckiem.			
	Przykłady: - szkolenie informujące na temat odpowiedzialności za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów w kontekście sytuacji kryzysowych; - uświadomienie istoty odpowiedzialności prawnej pracowników szkoły za zapewnienie bezpieczeństwa swoim uczniom; - informowanie rodziców dzieci, w jaki sposób rozmawiać z trudnym rodzicem, z jakimi symptomami można się spotkać, gdy uczeń ma problemy w domu albo z rówieśnikami; - informowanie nauczycieli, w jaki sposób powinni podejmować się przeprowadzenia interwencji w sytuacji, gdy mają podejrzenia, że doszło do naruszenia cielesności ich podopiecznych; - opracowanie strategii bezpieczeństwa i reagowania w sytuacjach kryzysowych bądź przypomnienie procedur wraz z ich przećwiczeniem; - utrzymywanie kontaktu z organizacjami, instytucjami obeznanymi w temacie oraz prowadzenie ciągłych działań z policją.			

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137, 2138, z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952, 966, 1214);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. 2014 poz. 395 z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. z 1993 r. Nr 17, poz. 78, 1995 r. Nr 66, poz. 334, 1996 r. Nr 139, poz. 646, 1997 r. Nr 141, poz. 943, Nr 157, poz. 1040, 1999 r. Nr 5, poz. 32, 2001 r. Nr 154, poz. 1792.);
7. Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23 listopada 2001 r. (Dz.U. 2015 poz. 728);
8. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
9. Ustawa z dnia 26 września 2014 r. o ratyfikacji Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w Lanzarote w dniu 25 października 2007 r. (Dz.U. 2014 poz. 1623).

k. Cyberprzemoc,

Ta część Programu Wychowawczo-Profilaktycznego ma na celu ograniczenie i/lub całkowite wyeliminowanie zachowań agresywnych i przemocowych, realizowanych przy użyciu nowej technologii komunikacyjnej na terenie szkoły bądź poza nią. Prowadzone działania mają za zadanie uświadomić młodym uczniom, ich opiekunom oraz nauczycielom czym jest przemoc elektroniczna, jak należy się przed nią chronić, jakie prawa przysługują osobie, która stała się jej ofiarą, gdzie szukać pomocy i wsparcia oraz z jakimi konsekwencjami spotka się osoba dopuszczająca się przemocy elektronicznej.

Mając na uwadze prawidłowy rozwój dzieci, na terenie szkoły podejmowane są różnorodne działania wychowawcze. Współpraca z rodzicami/ opiekunami prawnymi dzieci powinna opierać się na:

- organizowaniu zebrań (tzn. wywiadówki, dni otwarte szkoły),
- prowadzeniu konsultacji indywidualnych z nauczycielem, wychowawcą,
- informowaniu i prowadzeniu spotkań edukacyjnych dla opiekunów dzieci. Spotkania prowadzone przez psychologów, pedagogów, służby policyjne i śledcze,
- wspieraniu rodziców i opiekunów prawnych dzieci.

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Przeprowadzenie badań ewaluacyjnych diagnozujących występowanie zjawiska cyberprzemocy wśród społeczności szkolnej. 2. Sporządzenie pogłębionej analizy sytuacji problemowej. 3. Wyciągnięcie wniosków oraz opracowanie działań koniecznych do prowadzenie efektywnego Programu wychowawczo-profilaktycznego.	przeprowadzenie badań, ewaluacji.			Cała społeczność szkolna
	Przykłady: - przeprowadzenie badania ankietowego wśród nauczycieli, wychowawców, chętnych rodziców/opiekunów uczniów, dyrekcji szkoły, w celu zapoznania się z aktualnym poziomem zagrożenia występowaniem bądź określenia natężenia występowania sytuacji problemowych związanych z przemocą elektroniczną - stałe monitorowanie przestrzegania regulaminu szkoły oraz analizowanie z przestrzeganiem, których reguł społeczność szkolna ma problem i co jest tego przyczyną.			
1. Współpraca z rodzicami / opiekunami prawnymi uczniów w celu wyeliminowania zachowań przemocowych. 2. Opracowanie i upowszechnianie materiałów o zjawisku cyberprzemocy, jego formach,	- materiały edukacyjno-informacyjne, - e-lekcja, - spotkania z wychowawcami, nauczycielami, władzami szkoły, przedstawicielami policji, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Poradni Leczenia Uzależnień, psychologiem/pedagogiem szkolnym.			Rodzice / opiekunowie uczniów

prawnych konsekwencja ch popętnienia czynu oraz sposobów reagowania w przypadku znalezienia się w takiej sytuacji.	Przykłady: • uświadamianie rodziców / opiekunów o istnieniu zjawiska cyberprzemocy wśród młodych ludzi oraz o różnorodności ich form występowania • spotkania rodziców / opiekunów z psychologiem szkolnym, na których przedstawione zostają zagrożenia związane ze zjawiskiem przemocy elektronicznej; • wychowawcy i nauczyciele komunikują, że szkoła nie akceptuje żadnych form przemocy, natomiast konsekwencje w wypadku ich pojawienia reguluje regulamin szkolny • przedstawiciel policji/ wychowawca/ dyrekcja przekazuje rodzicom/ opiekunom dzieci informacje dotyczących skutków prawnych związanych z naruszeniem prawa przez nieletnich i pełnoletnich uczniów szkoły; • udział w programach dotyczących promocji zdrowego trybu życia organizowanych aktualnie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej lub wprowadzenie w życie podobnej inicjatywy; • wspólne rozwiązywanie indywidualnych problemów, proponowanie rozwiązań, poradnictwo;			
1. Podnoszenie kompetencji oraz stałe doszkalanie w temacie przemocy elektronicznej. 2. Nawiązanie stałej współpracy z policją, lokalnym ośrodkiem uzależnień i ich wspieranie w przypadku pojawienia się cyberprzemocy na terenie szkoły.	- szkolenia, - przygotowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych, - spotkania z przedstawicielami policji, psychologami, instytucjami/ organizacjami oferującymi wsparcie w przypadku wystąpienia cyberprzemocy.			Nauczyciele i wychowawcy Przykłady: • podczas spotkania z przedstawicielami policji, nauczyciele dowiadują się jakimi narzędziami i sposobami dysponują służby w związku z odnajdywaniem sprawców przemocy w sieci oraz jakie konsekwencje związane są z poszczególnym zachowaniem; • nauczyciele i wychowawcy uczestniczą w konferencjach i seminariach zewnętrznych o tematyce cyberprzemocy. Uzyskują tam najnowsze informacje na temat zjawiska, sposoby radzenia sobie w sytuacji pojawienia się sytuacji zagrożenia bądź jej symptomów oraz wymieniają się doświadczeniami związanymi z działaniami prewencyjnymi z innymi uczestnikami spotkań. • poszerzenie wiedzy nauczycieli i wychowawców z tematyki cyberprzemocy poprzez prowadzenie licznych szkoleń wewnętrznych i zewnętrznych z przedstawicielami służb mundurowych oraz organizacji/ instytucji pomocowych; • udział w kampaniach społecznych, projektach i konferencjach – podnoszenie kwalifikacji oraz wymiana pomysłów i spostrzeżeń ze specjalistami oraz kolegami/ koleżankami po fachu; • szkolenie z zakresu nowych mediów – zapoznanie pracowników placówki szkolnej ze specyfiką forów internetowych, blogów, portali i serwisów społecznościowych oraz aplikacji, z których obecnie korzystają uczniowie; • szkolenie informatyczne pozwalające opanować wiedzę z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu oraz aplikacji i dodatków które chronią i ograniczają możliwość włamania się w miejsca zabezpieczone hasłem bądź inne prywatne przestrzenie dostępne przez Internet.

1. Zaangażowanie rodziców / opiekunów do współpracy przy organizacji uroczystości szkolnych i klasowych oraz konkursów tematycznych. 2. Promowanie bezpiecznego korzystania z Internetu.	- nawiązanie współpracy rodziców ze szkołą i współorganizowanie wydarzeń, - spotkania z wychowawcami, psychologiem, pedagogiem szkolnym, przedstawicielem policji, - e-lekcje.			Rodzice / opiekunowie uczniów
	Przykłady: - współorganizacja klasowych i szkolnych konkursów związanych z tematyką bezpiecznego korzystania z Internetu oraz Netykiety np. konkurs wiedzy na temat poprawnego i bezpiecznego zachowania się w Internecie, - branie udziału w corocznych zawodach organizowanych z okazji <i>Dnia Bezpiecznego Internetu</i>; - wychowawca zapoznaje rodziców / opiekunów uczniów z zasadami bezpiecznego korzystania z sieci oraz informowanie ich o sposobach przeciwdziałania cyberprzemocy i/lub za pośrednictwem e-lekcji Akademii Aktywnej Edukacji pt.: „Świadomy rodzic – problem agresji w Internecie”; - psycholog/ pedagog szkolny informuje rodziców / opiekunów uczniów o objawach uzależnienia od nowych mediów tj. telefon komórkowy, komputer czy Internet; - spotkanie ze specjalistą ds. uzależnień od Internetu oraz fonoholizmu mające na celu uświadomić rodziców w zakresie zagrożeń płynących z nowych mediów i nowych technologii; - nawiązanie stałej współpracy z psychologiem / pedagogiem szkolnym w zakresie poprawnego, efektywnego korzystania z sieci Internetowej oraz prowadzenia działań wpływających na zapewnienie uczniom bezpieczeństwa podczas korzystania z komputerów/ laptopów/ telefonów komórkowych/ tabletów domowych;			
1. Edukacja medialna mające na celu kształtowanie wysokiego poziomu rozwoju intelektualnego i wiedzy. 2. Uświadomienie uczniom znaczenia nowych mediów oraz zagrożeń, jakie są z nim związane.	- udział w uroczystościach, - godzina wychowawcza, wykłady, - godziny wychowawcze, - analiza reklam zamieszczanych w Internecie, TV, gazetach.			Uczniowie
	Przykłady: - zapoznanie uczniów z zaletami i wadami korzystania z nowych mediów. Uświadomienie jak bardzo zmienił się świat na przestrzeni ostatnich lat oraz jak szybko ewoluuje za pomocą nowych narzędzi do komunikowania się z innymi ludźmi; - zwrócenie uwagi na problematykę zjawiska, związaną przede wszystkim z możliwymi konsekwencjami tego typu działań, zarówno dla ofiary, jak i sprawcy cyberprzemocy;			

	przygotowanie uczniów do krytycznego i selektywnego odbioru treści znalezionych w Internecie			
1. Zwiększanie wiedzy uczniów na temat cyberprzemocy, prewencji oraz reagowaniu w przypadku pojawienia się zagrożenia. 2. Zapoznanie uczniów i wychowanków z występującymi formami cyberprzemocy oraz skutecznym sposobom przeciwdziałani a zjawisku.	- e-lekcje, - spotkanie z specjalistą ds. uzależnień, przedstawicielem policji.			Uczniowie
	Przykład: - podczas zajęć prowadzonych przez przedstawiciela policji, warto zapoznać uczniów czym jest cyberprzemoc, jakie symptomy i zachowania na nią wskazują, w jaki sposób należy radzić sobie z zaistniałą sytuacją oraz jak bronić przed jej - uświadomienie podopiecznym jakie emocje może wywołać cyberprzemoc u ofiary oraz jakie są jej konsekwencje - wypracowanie aktywnej postawy reagowania na różne formy przemocy u uczniów. Uświadomienie jak ważne jest podejmowanie działania, nie pozostawanie biernym			
1. Propagowanie zasad dobrego zachowania w Internecie. 2. Rozwijanie świadomości bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów. 3. Promowanie wśród uczniów zasad poprawnego zachowania się w świecie wirtualnym. 4. Zaangażowanie uczniów w projekty o	- spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym, policją, - udział w uroczystościach, - burza mózgów, - e-lekcja, - praca indywidualna i w grupach, - godziny wychowawcze.			Uczniowie
	Przykłady: - zajęcia podczas godziny wychowawczej oraz na informatyce dotyczące bezpiecznego korzystania z nowych mediów ze szczególnym uwzględnieniem Internetu i telefonu komórkowego; - informowanie uczniów o konieczności ochrony swoich danych osobowy oraz ewentualnych konsekwencjach wynikających z ich niedopilnowania - udział w corocznym Dniu Bezpiecznego Internetu; - wypracowanie reguł bezpieczne korzystania z Sieci oraz zapoznanie się z zasadami kulturalnego			

tematyce przeciwdziałania cyberprzemocy oraz uzależnieniu od korzystania z nowych mediów.	użytkowania Internetu tzw. Netetykiety • promocja bezpiecznych stron internetowych i oprogramowania zabezpieczającego przed niepożądanymi treściami na szkolnej stronie internetowej; • umiejętność prowadzenie dyskusji, poprawnego formułowanie problemów i ich argumentowania oraz mówienia o emocjach swoich i innych ludzi; • wypracowanie wśród uczniów zasady działania według zasady: widzę, reaguję, pomagam; • uczenie jakie działania podejmować kiedy staną się ofiarą, świadkiem bądź sprawcą przemocy elektronicznej; • promowanie zdrowego sposobu spędzania wolnego czasu w gronie rówieśników; • godzina wychowawcza poświęcona odpowiednim i konstruktywnym formą spędzania wolnego czasu w Internecie.			
1. Zaangażowanie młodych ludzi do aktywnego działania w sytuacji pojawienia się zjawiska cyberprzemocy.	- kampanie społeczne, - skrzynka zaufania.			Uczniowie
2. Udział w kampaniach, wydarzeniach oraz projektach społecznych uświadamiającego powagę zjawiska.	Przykłady: • zaangażowanie dzieci i młodzieży do udziału w kampanii <i>Młodzi Przeciw Mowie Nienawiści w Internecie</i>. • zachęcanie uczniów do udziału w kampaniach społecznych np. tych promujących zdrowy i aktywny styl życia; • umieszczenie na terenie szkoły tzn. skrzynki zaufania, która pozwala uczniom w anonimowy sposób informować o problemach swoich lub swoich znajomych z klasy czy szkoły. • szkoła zapewnia osobom poszkodowanym oraz świadkom danego zdarzenia o charakterze przemocowym, pomoc psychologiczną (za zgodą prawnych opiekunów uczniów); • nauczyciele i wychowawcy klas pracują nad wzmocnieniem relacji oraz stałym budowaniem zaufania pomiędzy młodym człowiekiem, a psychologiem/ pedagogiem szkolnym/ nauczycielem. Uświadomienie, że każdy problem i wątpliwość zostanie wysłuchany, przeanalizowany i rozwiązany, natomiast zgłaszający problem może liczyć na pełną swobodę i anonimowość.			

Przepisy prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 283 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o Systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137, 2138, z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952, 966, 1214);
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2017 poz. 204);
7. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. 2017 r. 459);

8. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. 2015 r. poz. 1094);
9. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2016 r. poz. 922);
10. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2016 r. poz. 1654, z 2017 r. poz. 773);
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578);
12. Ustawa o z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. 2017 r. poz. 1219).
13. Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23 listopada 2001 r. (Dz.U. 2015 poz. 728);
14. Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. U. Nr 30 poz. 179 z późn. zm.);
15. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
16. Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, Budapeszt 23.11.2001 r., CETS nr 185.

I. Środki psychoaktywne,

Poniższa część Programu Wychowawczo-Profilaktycznego pt.: „Środki psychoaktywne” ma na celu, opisane w Rozporządzeniu, skuteczne przeciwdziałanie pojawianiu się zachowań ryzykownych związanych z używaniem środków odurzających, substancji psychoaktywnych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych przez uczniów naszej szkoły, w szczególności charakteryzujących się nieprzestrzeganiem przyjętych dla danego wieku zwyczajowych norm i wymagań, niosących ryzyko negatywnych konsekwencji dla zdrowia fizycznego i psychicznego oraz jego otoczenia społecznego.

Działalność wychowawcza

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Przeprowadzenie badań ewaluacyjnych diagnozujących występowanie problemu zażywania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież szkolną. 2. Sporządzenie pogłębionej analizy sytuacji problemowej. 3. Wyciągnięcie wniosków oraz	- prowadzenie badań, ewaluacji. Przykłady: - przeprowadzenie badania ankietowego wśród nauczycieli, wychowawców, chętnych rodziców/ opiekunów uczniów, dyrekcji szkoły, w celu zapoznania się z aktualnym poziomem podatności środowiska bądź aktualnie istniejącym zagrożeniem, ilością sytuacji problemowych wśród uczniów szkoły - sporządzenie analizy uzyskanych wyników z badania ewaluacyjnego oraz zapoznanie z nimi całej społeczności szkolnej - Rada Pedagogiczna przy współpracy z Radą Rodziców tworzy propozycję działań wychowawczo-profilaktycznych mających na celu wypracowanie odpowiednich działań prewencyjnych, wspierających poczucie własnej wartości oraz umiejętność asertywnego wyrażania swojego zdania; - stałe monitorowanie przestrzegania regulaminu szkoły oraz analizowanie z przestrzeganiem, których reguł społeczność szkolna ma problem i co jest tego przyczyną;			Cała społeczność szkolna

opracowanie działań koniecznych do prowadzenie efektywnego Programu wychowawczo-profilaktycznego.				
1. Poszerzenie wiedzy rodziców / opiekunów prawnych, nauczycieli i wychowawców na temat prawidłowości rozwoju i zaburzeń zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, rozpoznawania wczesnych objawów używania środków i substancji. 2. Dostarczenie aktualnych informacji nauczycielom, wychowawcom i rodzicom / opiekunom prawnym na temat skutecznych sposobów prowadzenia działań wychowawczych i profilaktycznych związanych z przeciwdziałaniem w używaniu środków i	- spotkanie z psychologiem, pedagogiem szkolnym, pracownikami poradni, policją. - nawiązanie współpracy z policją, poradnią ds. przeciwdziałania narkomanii.			Rodzice / opiekunowie uczniów, nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • podnoszenie kompetencji nauczycieli i rodziców/ opiekunów uczniów poprzez udział w szkoleniu w zakresie rozpoznawania wczesnych objawów używania środków i substancji psychoaktywnych oraz podejmowania szkolnej interwencji profilaktycznej • przedstawienie rodzicom / opiekunom uczniów źródeł informacji na temat profilaktyki antynarkotykowej • spotkania z psychologiem szkolnym i/lub psychologiem z Poradni Leczenia Uzależnień – pogadanki dotyczące rozpoznawania oraz przeciwdziałania uzależnieniom; • organizacja spotkania z ekspertami z poradni ds. przeciwdziałania narkomanii lub policją – spotkania uświadamiające dorosłym zjawiska uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz skutków ich krótkotrwałego i długotrwałego zażywania; • informowanie rodziców podczas zebrań o instytucjach, do których mogą się zgłosić o pomoc w razie wystąpienia problemu; • współpraca z lokalnymi instytucjami przeciwdziałającymi uzależnieniom i narkomanii w kwestii dostarczenia materiałów niezbędnych do posiadania odpowiedniej wiedzy oraz współpraca podczas opracowywania autorskich materiałów informacyjnych;			

substancji, o których mowa we wstępie do niniejszego dokumentu. 3. Opracowanie i upowszechnianie materiałów z zakresu edukacji zdrowotnej, ze szczególnych uwzględnieniem zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, skierowanych do nauczycieli i rodziców. 4. Poradnictwo psychoedukacyjne dla rodziców / opiekunów uczniów prowadzone przez szkolnych specjalistów.				
1. Pedagogizacja rodziców / opiekunów prawnych na zebraniach w zakresie m.in. przeciwdziałania ryzykownym zachowaniom związanym z używaniem substancji psychoaktywnych. 2. Spotkania rodziców / opiekunów prawnych z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	- spotkania z wychowawcami, - spotkania z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, - organizowanie dyżurów pomocowych, - prelekcje.			Rodzice / opiekunowie uczniów
	Przykłady: • organizacja szkolenia dla rodziców / opiekunów uczniów na temat prawidłowości rozwoju i zaburzeń zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, rozpoznawania wczesnych objawów używania środków i substancji psychoaktywnych, a także suplementów diety i leków w celach innych niż medyczne oraz postępowania w tego typu przypadkach; • przedstawienie rodzicom / opiekunom uczniów czynników zwiększających ryzyko sięgania po środki psychoaktywne; • informowanie rodziców / opiekunów uczniów o instytucjach, do których mogą się zgłosić o			

Pedagogicznej na terenie szkoły.	pomoc w razie wystąpienia problemu; • przekazywanie rodzicom / opiekunom uczniów materiałów dotyczących środków psychoaktywnych, uzależnień i ich przeciwdziałaniu;			
1. Informowanie uczniów i wychowanków oraz ich rodziców / opiekunów prawnych o obowiązujących procedurach postępowania nauczycieli i wychowawców oraz o metodach współpracy szkół i placówek z Policją w sytuacjach zagrożenia narkomanią.	- spotkanie z rodzicami/ opiekunami uczniów, - zapoznanie zebranych z regulaminem oraz Programem Profilaktyki szkolnej.			Rodzice / opiekunowie uczniów, uczniowie
	Przykłady: • informowanie o obowiązujących procedurach postępowania nauczycieli i wychowawców oraz o metodach współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia narkomanią podczas zebrania klasowego; • udostępnienie Programu Profilaktyki oraz procedur na stronie internetowej szkoły oraz poinformowanie rodziców / opiekunów prawnych o możliwości zapoznania się z takim programem; • umożliwienie rodzicom / opiekunom prawnym konsultacji z pedagogiem szkolnym w sprawie możliwych konsekwencji zaistniałego zagrożenia.			
	- godzina wychowawcza, - prelekcje.			Uczniowie
1. Przeprowadzenie wśród nauczycieli i wychowawców szkolenia zwiększającego wiedzę dotyczącą rozpoznawania oraz	Przykłady: • przedstawienie programu profilaktyki oraz procedur postępowania w razie wystąpienia problemu związanego z niebezpiecznymi substancjami na terenie szkoły podczas godziny wychowawczej; • precyzyjne wyjaśnienie konsekwencji szkolnych związanych z posiadaniem bądź używaniem substancji psychoaktywnych. • organizacja prelekcji w celu wyjaśnienia procedur związanych z sytuacjami zagrożenia narkomanią.			
	- szkolenia, e-szkolenia, - spotkania z specjalistami MONARu, policją, psychologami, itp.			Nauczyciele i wychowawcy

przeciwdziałania zagrożeń płynących z używania substancji psychoaktywnych przez uczniów.	Przykłady: • szkolenie nauczycieli w zakresie rozpoznawania wczesnych objawów używania środków i substancji psychoaktywnych oraz podejmowania szkolnej interwencji profilaktycznej • organizacja spotkania z pracownikami stowarzyszenia MONAR; • organizacja spotkania z pracownikami policji – zapoznanie nauczycieli z konsekwencjami prawnymi i dostępnymi metodami reakcji na zidentyfikowany problem; • organizowanie spotkania z psychologiem/ pedagogiem szkolnym – zapoznanie z psychofizycznymi symptomami zażywania substancji psychoaktywnych, możliwymi konsekwencjami zdrowotnymi oraz krokami, które należy podjąć w sytuacji rozpoznania sytuacji problemowej; • doskonalenie kompetencji nauczycieli i wychowawców w zakresie profilaktyki podczas szkolenia na temat zażywania środków i substancji psychoaktywnych, poznanie norm rozwojowych i zaburzeń zdrowia psychicznego wieku rozwojowego wynikających z zażywania substancji psychoaktywnych i/lub uzależniających; • zapoznanie Rady Pedagogicznej z materiałami dotyczącymi działań antynarkotykowych i anty-uzależnieniowych dostępnymi na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji; • spotkanie z pracownikami lokalnej poradni przeciwdziałania uzależnieniom i narkomanii; • zwiększenie kwalifikacji pedagoga szkolnego w kwestii przeciwdziałania używaniu środków psychoaktywnych w celu zapewnienia możliwości konsultacji.			
1. Zapoznanie nauczycieli z dostępnymi narzędziami profilaktycznymi. 2. Analiza relacji pomiędzy opiekunami dzieci, młodzieży szkolnej. 3. Nawiązanie bliższej współpracy pomiędzy opiekunami uczniów w celu eliminowania czynników ryzyka związanych z możliwością zażywania/ kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.	- szkolenia, - badanie ewaluacyjne, - spotkanie z psychologiem/ pedagogiem szkolnym, - tworzenie procedur.			Nauczyciele i wychowawcy
1. Udostępnienie informacji o ofercie pomocy specjalistycznej	- materiały informacyjne i edukacyjne.			Rodzice / opiekunowie uczniów, uczniowie

dla uczniów, ich rodziców / opiekunów uczniów w przypadku używania środków i substancji opisanych we wstępie do niniejszego dokumentu. 2. Uświadamianie rodziców / opiekunów uczniów oraz samych zainteresowanych miejscach, w których mogą szukać pomocy w razie wystąpienia problemu.	Przykłady: • opracowanie oraz prezentacja w szkole materiałów we współpracy z lokalną poradnią ds. przeciwdziałania narkomanii oraz policją;			
1. Spotkania z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, stowarzyszenia MONAR, policji. 2. Informowanie uczniów na temat konsekwencji prawnych związanych z posiadaniem i używaniem nielegalnych środków.	- pogadanki, - prelekcje, - spotkania ze specjalistami.			Uczniowie
1. Rozwijanie i wzmacnianie umiejętności psychologicznych	- lekcje wychowawcze, - e-lekcje.			Uczniowie

i społecznych uczniów i wychowanków. 2. Kształtowanie wśród uczniów postaw zapobiegających podatności na ryzyko kontaktu ze środkami psychoaktywnymi. 3. Kształtowanie w uczniach chęci dbania o swoje bezpieczeństwo.	Przykłady: • lekcje wychowawcze dotyczące działania i niebezpieczeństwa, jakie niesie ze sobą używanie środków psychoaktywnych. • szkolenie dla uczniów informujące o zagrożeniach płynących z zażywania substancji psychoaktywnych i promujące zdrowy tryb życia; • wprowadzenie do programu godzin wychowawczych lekcji przedstawiających sytuacje ryzykowne. Kształtowanie właściwych postaw wobec niebezpiecznych zachowań ze strony rówieśników;			
1. Wdrażanie zewnętrznych programów wspomagających rozwój umiejętności społecznych.	- publikacje, wzory lekcji, - e-lekcja, - współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, lokalnym Wolontariatem			Uczniowie
1. Zróżnicowanie form pracy z uczniami mające na celu zwiększenie ich zaangażowania w proces nauczania.	- aktywizujące formy pracy z uczniem, - pogadanki, - wolontariat.			Uczniowie Przykłady: • wykorzystywanie aktywnych metod pracy z uczniem np.: praca w grupach, gry sytuacyjne, socjodramy, dyskusje i debaty, case study, „burza mózgów”, wywiady, wypełnianie kwestionariuszy, ankiet, quizów, analiza dokumentów źródłowych, wytworów artystycznych, źródeł elektronicznych, wykonywanie analizy SWOT oraz okresowe badanie potencjału i zauważanie jego zmian, analiza argumentów „za” i „przeciw”, gry i zabawy edukacyjne, stosowanie metod audiowizualnych, przygotowanie prac manualnych; • zaangażowanie uczniów do udziału w różnych formach wolontariatu (wolontariat na rzecz osób młodszych, rówieśników, osób starszych, niedołączonych, niepełnosprawnych, wolontariat na rzecz zwierząt, zabytków, przyrody itp.). • udział w rajdach, wycieczkach szkolnych; • uświadamianie uczniów na tematy dotyczące bieżących spraw dotyczących całego świata

	np.: niebieski wieloryb, cyberprzemoc, problem rasizmu i nietolerancji odmienności; • zapoznanie uczniów z historią regionu, w którym mieszkają; • rozwijanie świadomości multikulturowości wielu społeczeństw.			
1. Kształtowanie u uczniów i wychowanków umiejętności życiowych, w szczególności samokontroli, radzenia sobie ze stresem, rozpoznawania i wyrażania własnych emocji. 2. Rozwijanie umiejętności życiowych u uczniów przez ćwiczenie odpowiednich postaw.	- aktywność fizyczna, - e-lekcje, - pogadanki.			Uczniowie
	Przykłady: • promocja aktywności fizycznej jako metody radzenia sobie ze stresem – zachęcanie uczniów do udziału w proponowanych przez szkołę fakultatywnych zajęciach sportowych, spotkania ze znanymi lokalnie sportowcami, przeprowadzenie wywiadów z osobami ćwiczącymi regularnie, spotkania z osobami prowadzącymi zajęcia tańca, fitness, pracujące na siłowni itp.; • prelekcje przygotowane we współpracy z psychologiem szkolnym przedstawiające różne metody radzenia sobie ze stresem; • zaproszony lekarz prowadzi pogadankę na temat właściwego odżywiania i jego wpływu na ciało, mózg oraz radzenie sobie ze stresem; • pielęgniarka szkolna/ przygotowany w temacie pedagog prowadzi zajęcia uzupełniające wiedzę uczniów na temat higieny osobistej, wyrabianie wrażliwości estetycznej.			
1. Kształtowanie krytycznego myślenia i wspomaganie uczniów i wychowanków w konstruktywnym podejmowaniu decyzji w sytuacjach trudnych, zagrażających prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu. 2. Rozwijanie w uczniach umiejętności podejmowania autonomicznych decyzji. 3. Rozwijanie umiejętności krytycznego	- godziny wychowawcze, pogadanki, - dramy, dyskusje, „burze mózgów”, konkursy.			Uczniowie
	Przykłady: • udział uczniów w lekcjach z wyświetlanym materiałem dotyczącym niebezpiecznych substancji i sytuacji, które mogą być ryzykowne. • prowadzenie zajęć wychowawczych z odgrywaniem scenek z możliwymi sytuacjami stanowiącymi zagrożenie np.: namawianie do zakupu narkotyków, do spożywania alkoholu, do odbywania ryzykownych stosunków seksualnych, do zamieszczania obraźliwych dla kogoś zdjęć z ich podobizną w mediach społecznościowych, itp.; • dyskusje na zgłoszone przez uczniów tematy, przeprowadzone podczas godziny wychowawczej; • „burze mózgów” organizowane w klasie w trakcie godziny wychowawczej – uczniowie rozpatrują problem, notując spostrzeżenia każdego z nich; • rozwiązywanie problemów w grupach – nauczyciel przedstawia uczniom problem, na który znajdują rozwiązanie podzielone na etapy, poszczególne rozwiązania są prezentowane całej klasie;			

myślenia i patrzenia na problem z wielu możliwych perspektyw.				
1. Kształtowanie asertywnych postaw wobec niepożądanych zjawisk.	- e-lekcja, - godziny wychowawcze; - zewnętrzne propozycje programu profilaktycznego (MEN).			Uczniowie
	Przykłady: - wychowawca/ psycholog szkolny prowadzi lekcję na temat asertywności i właściwego formułowania i obrony swojego - lekcje wychowawcze poświęcone sposobom wyrażania skrajnych uczuć w akceptowalny społecznie sposób			
1. Kształtowanie hierarchii systemu wartości, w którym zdrowie należy do jednych z najważniejszych wartości w życiu.	- promowanie wśród uczniów zasad zdrowego żywienia oraz informowanie o korzyściach, które z niego płyną.			Uczniowie
	Przykłady: - lekcje wychowawcze dotyczące grup środków spożywczych przewidzianych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2015 r. wyjaśniające korzyści, które płyną z odżywiania się w zdrowy sposób; - połączone działania na lekcjach przyrody/biologii oraz wychowania fizycznego, uświadamiające uczniom codzienne wymagania kaloryczne organizmu – przygotowanie zbilansowanej diety oraz planu aktywności fizycznej na tydzień; - organizacja konkursu uczniowskiego na najlepszy plakat informujący o zasadach zdrowego odżywiania; - umożliwienie uczniom dostępu do wody pitnej w czasie zajęć edukacyjnych; - organizacja warsztatów relaksacyjnych połączonych z zajęciami nt. stresu.			
	- zaangażowanie uczniów w projekty o tematyce zdrowotnej.			Uczniowie

	Przykłady: - organizacja konkursu na najlepszy projekt plastyczny w tematyce profilaktyki antyalkoholowej/ antynarkotykowej etc.; - organizacja obchodów Dnia Ziemi; - budowa reprezentacji szkolnej w różne dyscypliny sportowe; - organizacja dodatkowych zajęć wychowania fizycznego z nietypowych dyscyplin sportowych, celem tworzenia możliwości uczniom odnalezienia pasji sportowej.			
	- uświadamianie uczniom problemu związanego z chorobą AIDS i innymi chorobami cywilizacyjnymi.			Uczniowie
	Przykłady: - lekcje wychowawcze dotyczące tematyki chorób cywilizacyjnych; - zaproszenie ekspertów, którzy opowiedzą o chorobach cywilizacyjnych i odpowiedzą na pytania uczniów z tego zakresu.			
	- promocja zdrowego i aktywnego trybu życia we wspieraniu rozpoznawanych sportowców, podróżników itp.			Uczniowie
	Przykłady: - organizacja spotkania z absolwentami szkoły, którzy osiągnęli sukcesy w sporcie; - prelekcje podróżników na temat ich osiągnięć i sposobu w jaki osiągnęli zamierzony cel.			

Przepisy prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 283 z późn. zm.);
2. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526);
3. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach

- i placówkach (Dz. U. z 2017 poz. 1591);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2017 r. poz. 1611);
 5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578);
 6. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2015 r. z zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. z 2015 r. poz. 1249);**
 7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie realizacji Rządowego programu wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach - „Bezpieczna+” (Dz. U. z 2015 r. poz. 972);
 8. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
 9. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
 10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
 11. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2010 r. nr 127, poz. 857);
 12. **Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2017 r. poz. 783, 1458);**
 13. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości w przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2013 r. poz. 1563);
 14. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2016 r. poz. 1654, z 2017 r. poz. 773);
 15. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 2017 r. poz. 882);
 16. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2015 r. poz. 1390).
 17. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. 2017 r. poz. 957);
 18. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2017 r. poz. 697);
 19. Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169).

m.Prawidłowe relacje rodzinne, a rozbite rodziny, eurosieroctwo, przemoc w rodzinie.

Rozbite rodziny, rodziny niepełne

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
---------	-------------------	----------------	---------------------------	----------

1. Stała kontrola sytuacji rodzinnej, rozwojowej, emocjonalnej uczniów oraz odpowiednie reagowanie w przypadku pojawiających się zmian zachowania. 2. Pedagogizacja uczniów w temacie zmian zachodzących w życiu człowieka i ich efektów widocznych w zachowaniu.	- wykłady, warsztaty, - broszury informacyjne, - publikacje.			Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: należy zorganizować w szkole zajęcia uświadamiające bądź przypominające nauczycielom jak wygląda sytuacja rozwodowa i okólorozwodowa w oczach dziecka, jak może zmienić się jego zachowania i postrzeganie, czego należy po nim oczekiwać, w jaki sposób rozmawiać z dzieckiem i jego rodzicami, jakie działania można podjąć w celu ułatwienia dziecku funkcjonowania			
1. Zapewnienie pomocy psychologicznej (udzielenie informacji odnośnie tego gdzie należy jej poszukiwać). 2. Pedagogizacja rodziców/opiekunów dzieci na temat konsekwencji sytuacji rozwodowej na psychice i zachowaniu młodego człowieka.	- wykłady, warsztaty, - pomoc psychologiczna, - broszury informacyjne, - publikacje.			Rodzice/opiekunowie uczniów
	Przykłady: - szkoła powinna zapewnić pomoc psychologiczną dla rodziców/prawnych opiekunów dziecka, znajdujących się w sytuacji okólorozwodowej. Warto stworzyć listę poradni, instytucji i organizacji, który pomagają dorosłym i dzieciom zmagającym się z takim tematem. Nauczyciele powinni również dysponować spisem poradni prawnych - szkoła powinna zapewnić szkolenia informujące rodziców o konsekwencjach rozwodu na psychikę dziecka.			
1. Wspieranie uczniów w trudnych rodzinnych sytuacjach.	- wsparcie psychologiczne, - indywidualne spotkania z wychowawcą/zaufanym nauczycielem/zaufaną osobą			Uczniowie

	dorostą.			
	Przykłady: • jeżeli wychowawca zna problem dziecka może udzielić mu wsparcia, prowadząc z nim rozmowy na wspomniany temat. Przed rozpoczęciem takich rozmów należy jednak pamiętać, aby uzyskać zgodę rodziców dziecka; • jeśli wymaga tego sytuacja to warto zapewnić uczniowi wsparcie psychologiczne. • jeśli dziecko przejawia trudności w szkole warto mu wytłumaczyć co może być tego przyczyną – np. problemy ze stresem, które wpływają na poziom koncentracji i uwagi. Jeśli taka sytuacja ma miejsce warto pokazać, a później ćwiczyć z młodym człowiekiem techniki, które pozwolą mu na wyciszenie i poprawienie stanu koncentracji. Nauczyciele nie powinni zmniejszać wymagań w stosunku do dzieci. Oczywiście w niektórych wyjątkowych sytuacjach można pójść na pewne ustępstwa i np. przesunąć termin pracy domowej na inny dzień, czy pozwolić zaliczyć jakąś partię materiału w innym terminie. Taka sytuacja nie może pojawiać się jednak nagminnie, należy uważać, aby dziecko nie zaczęło nadużywać dobrej woli nauczycieli; • nauczyciele powinni zachęcać uczniów dotkniętych taką sytuacją do większej aktywności w zajęciach fakultatywnych organizowanych przez szkołę (np. zajęcia sportowe, teatralne, gazetka szkolna, śpiew, zajęcia plastyczne, itp.). • w sytuacji gdy dziecko samo zgłasza się z problemem i zdradza jaka jest jego sytuacja rodzinna warto mu podziękować za szczerość i za to, że chciał podzielić się tą informacją właśnie z wami. • wychowawca zdając sobie sprawę z problemów swojego ucznia/uczniów podczas godzin wychowawczych może podejmować działania, które będą wspierać ich poczucie własnej wartości, wyzwalać zainteresowania bądź rozwijać te już posiadane.			

Przepisy prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483);
2. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526);
3. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
6. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 poz. 1591).

Eurosieroctwo

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
1. Wzrost świadomości rodziny oraz świadomości lokalnej na temat problemu eurosieroctwa. 2. Monitorowanie stanu obecnego oraz zmian w przyszłości. 3. Dbanie o dobro rodziny oraz swoich uczniów (pomoc dydaktyczna, finansowa, udzielanie wsparcia emocjonalnego, itp.). 4. Utrzymywanie nieprzerwanego kontaktu z rodziną, w której występuje migracja. 5. Udzielanie wsparcia osobom potrzebującym.	-przygotowanie / zebranie materiałów informujących/ zapewnienie szkolenia z zagadnienia eurosieroctwa, - zapoznanie nauczycieli z przepisami prawa, które obligują ich do działania, - organizowanie spotkania informacyjnego z przedstawicieli mi organizacji i instytucji zaangażowanych w temat oraz z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej.			Nauczyciele i wychowawcy
	Przykłady: • systematyczne monitorowanie tego zjawiska – ankieta do uczniów, indywidualne rozmowy z uczniami i rodzicami/prawnymi opiekunami; • szkolenie dla nauczycieli z tematyki eurosieroctwa oraz stała aktualizacja wiedzy w tym zakresie; • świadomość nauczycieli, którzy uczniowie są z grupy ryzyka i monitorowanie postępów w nauce i zachowaniu uczniów; • wychowawcy wymieniają się danymi kontaktowymi z rodzicami, którzy wyjeżdżają za granicę. Dodatkowo wspólnie ustalają zasady współpracy w sytuacjach kiedy dziecko przejawia coraz większe trudności dydaktyczne bądź sprawia problemy wychowawcze; • zadaniem nauczycieli i wychowawcy dzieci, które są eurosierotami jest poznać wnikliwie swoich podopiecznych, pomagać w napotykanym trudnościach oraz motywować do nauki – pomoc w odrabianiu lekcji, wyrównywanie braków programowych, zachęcanie do udziału w kołach zainteresowań;			

	• traktujemy dzieci z życzliwością i zrozumieniem, jednak wymagania im stawiane są identyczne z tymi, jakie otrzymują ich koledzy i koleżanki ze szkoły. • współpraca z instytucjami wspierającymi działania rodziny oraz udzielającymi pomocy eurosierotom i ich faktycznym opiekunom; • zadbanie o stałą pomoc psychologiczną dla osób dotkniętych sieroctwem z powodu ekonomicznej migracji rodziców • pozostawanie w stałym kontakcie z psychologiem/pedagogiem, który zajmuje się tym zagadnieniem na terenie szkoły; • zapobieganie negatywnym skutkom migracji zarobkowej rodziców, które mogłyby dotyczyć uczniów szkoły;			
1. Pedagogizacja rodziców/ opiekunów uczniów w temacie eurosieroctwa oraz konsekwencji jakie za sobą niesie na psychice dziecka i młodzieży. 2. Utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami, którzy sprawują rzeczywistą kontrolę i opiekę nad uczniem.	- materiały informujące – broszury, filmy, książki, kodeksy, - spotkania z psychologiem/ pedagogiem, wychowawcom, przedstawicieli mi instytucji zajmujących się tematem migracji ekonomicznej.			Rodzice/ opiekunowie faktyczni, opiekunowie prawni uczniów
	Przykłady: • pedagogizacja rodziców z zakresu psychologii tego zjawiska na spotkaniach z wychowawcami – uświadamianie opiekunów jaki wpływ na sferę poznawczą, emocjonalną i behawioralną dziecka i młodzieży w wieku szkolnym, ma migracja zarobkowa rodziców; • informowanie o problemach prawnych mogą pojawić się z powodu migracji rodzica lub rodziców oraz wskazanie miejsca, gdzie opiekunowie mogą uzyskać pomoc prawną – w celu uregulowania kwestii sprawowania opieki prawnej nad dzieckiem podczas ich nieobecności; • informowanie rodziców o prawnych aspektach migracji zarobkowej w kontekście prawa rodzinnego, karnego i oświatowego; • zapewnienie pomocy psychologa bądź przygotowanego w tym celu pedagoga, który pomoże podjąć rodzicu/om decyzję o wyjeździe. • utrzymywanie stałego kontaktu z osobami, które sprawują rzeczywistą pieczę nad dzieckiem.			
1. Zapewnienie potrzebującym u uczniowi stałej opieki psychologicznej . 2. Przekazywanie uczniom umiejętności radzenia sobie	- stała pomoc psychologiczna, - e-lekcja.			Uczniowie
	Przykłady: • zapewnienie dziecku pomoc psychologiczną w przypadku gdy: ○ rodzic/rodzice przygotowują się do migracji ekonomicznej – uświadomienie uczniowi jak będzie wyglądała nowa sytuacja, kto będzie sprawował nad nim prawną pieczę oraz wytłumaczenie (wspólnie z rodzicami) czym spowodowana jest migracja (cel: ograniczenie samoobwiniania i poczucia odrzucenia); ○ znajduje się w sytuacji odbiegającej od normy tj. problemy w nauce,			

w sytuacjach trudnych, stresujących.	spadek koncentracji, alienowanie się od grupy rówieśniczej, niewytłumaczone absencje, zażywanie substancji niedozwolonych, kontakt z przemocą oraz każda inna sytuacja, która wzbudzi zaniepokojenie nauczyciela; • realizowanie podczas godzin wychowawczych tematów dotyczących konstruktywnych sposobów spędzania czasu wolnego; • trening radzenia sobie ze stresem zachęcanie uczniów do jak najczęstszej aktywności w zajęciach fakultatywnych organizowanych przez szkołę.			
1. Stałe kontrolowanie ilości uczniów dotkniętych eurosieroctwem. 2. Dbanie o zdrowie psychiczne uczniów dotkniętych eurosieroctwem. 3. Współpraca z podmiotami zewnętrznymi wspierającymi rodziny dotknięte zjawiskiem eurosieroctwa.	- współpraca ze służbami i organizacjami zajmującymi się tematem eurosieroctwa oraz pomocom dla członków rodziny, - stałe pogłębianie swojej wiedzy poprzez udział w seminariach, szkoleniach, kursach, - ciągły kontakt z wychowawcami, podopiecznymi i ich opiekunami rzeczywistymi.			Psycholog i/lub pedagog szkolny
Przykłady: • sporządzenie spisu uczniów dotkniętych eurosieroctwem oraz nieustanna współpraca z wychowawcami, którzy pomagają w aktualizacji grupy ryzyka; • prowadzenie ciągłych działań monitorujących sytuację, kontakt z rzeczywistymi opiekunami uczniów oraz działania mające na celu lepsze poznanie podopiecznego; • udzielanie rad rodzicom, prawnym opiekunom i rzeczywistym opiekunom; • informowanie rodziców o prawnych wymogach oraz psychologicznych, poznawczych oraz behawioralnych konsekwencjach takiej sytuacji; • stałe poszerzanie wiedzy na temat eurosieroctwa; • współpraca z instytucjami, organami i organizacjami; • współpraca z instytucjami pozaszkolnymi – Policja, Sąd Rodzinny, kuratorzy, MOPR;				

Przemoc i agresja w rodzinie dziecka

Zadanie	Sposób realizacji	Odpowiedzialny	Termin oraz częstotliwość	Odbiorca
---------	-------------------	----------------	---------------------------	----------

1. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie oraz instytucji udzielających pomocy osobom doświadczającym takiego zagrożenia. 2. Zwiększenie świadomości istnienia wielu form pomocy – poprawa dostępności do jednostek interwencyjnych przy współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną prowadzenie poradnictwa, w szczególności działań informacyjnych i edukacyjnych dla osób dotkniętych lub zagrożonych przemocą domową.	- pogadanki z przedstawicieli mi służb mundurowych oraz osobami przeszkolonymi do udzielania pomocy osobom zagrożonym lub dotkniętym przemocą domową, - udostępnianie materiałów szkoleniowych (ulotek, broszur, filmów) informujących o problemie.			Rodzice/ opiekunowie i uczniowie
3. -Rozbudzenie poczucia solidarności i braku obojętności na krzywdy ludzkie.	Przykłady: • program działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczo-wychowawczych kompetencji rodziców, w szczególności rodzin zagrożonych przemocą: ○ opracowanie oraz posiłkowanie się już gotowymi materiałami informacyjnymi mówiącymi o przyczynach i skutkach przemocy domowej, ○ udzielanie informacji o instytucjach udzielających pomocy członkom rodziny przeżywających sytuacje kryzysowe, ○ organizowanie spotkań grupowych oraz indywidualnych z instytucjami udzielającymi pomocy w przypadku pojawienia się przemocy domowej – odpowiedzą oni na wszystkie wątpliwości z jakimi borykają się członkowie rodziny, ○ uświadamianie rodziców i uczniów jakie prawa im przysługują (wśród nich: wezwanie policji na interwencję, złożenie sprawy karnej w prokuraturze, prośba o pomoc innych dorosłych członków rodziny, osoby zaufane czy nawet sąsiadów, w przypadku doznania obrażeń fizycznych warto zgłosić się do lekarza w Rejonowej Przychodni Zdrowia i zrobić obdukcję, sporządzić listę świadków zdarzenia, nagrać awanturę domową), ○ uświadamianie rodziców i uczniów, jakie działania powinni podjąć oraz gdzie należy poszukiwać pomocy (bezpłatne porady prawne i psychologiczne, adresy najbliższych placówek interwencji kryzysowych, schronisk dla ofiar przemocy domowej, domów samotnych matek z dziećmi, grup wsparcia dla ofiar przemocy domowej),			
	- zajęcia, godziny wychowawcze, - udział w kampaniach społecznych.			Uczniowie
	Przykłady: • prowadzenie zajęć uświadamiających czym jest dobre zachowanie, a czym to nieakceptowane i jakie konsekwencje spotkają sprawcę takiego zachowania; • informowanie o tym w jaki sposób uczniowie powinni się zachowywać, gdy są świadkiem bądź			

	ofiara przemocy domowej; - informowanie o skutkach krótkotrwałych oraz długotrwałych, jakie niesie ze sobą doznawanie przemocy oraz przebywanie w otoczeniu gdzie występuje takie zachowanie; - podczas godziny wychowawczej: - prowadzenie zajęć uświadamiających – przedstawianie uczniom wymyślonych historii gdzie głównym problemem była przemoc w rodzinie. Nauczyciel prosi uczniów o pomoc w zaplanowaniu i podjęciu działań interwencyjnych. Po uzyskaniu odpowiedzi, dzieci wraz z nauczycielem analizują ich poprawność, - prowadzenie stałego anonimowego wsparcia psychologicznego osobom dotkniętym problemami przemocy w - uświadomienie rodziców/opiekunów, że zachowanie przemocowe nie jest i nigdy nie będzie dobrym sposobem wychowawczym.			
	- prelekcje, szkolenia, - filmy edukacyjne, - burza mózgów, - kontakt z poradniami, sądami, zakładami opieki zdrowotnej i społecznej oraz instytucjami i organizacjami pełniącymi taką funkcję pomocy.			Nauczyciele i Wychowawcy
	Przykłady: - nauczyciele tworzą przyjazną atmosferę i zachęcają rodziców/opiekunów dzieci do podjęcia współpracy. - ustalenie jasnych zasad i konsekwentne reagowanie w przypadku ich naruszenia. W celu wzmocnienia przeświadczenia w uczniach, że ogłoszone zasady są istotne warto omówić najważniejsze punkty podczas lekcji wychowawczej na początku roku szkolnego, po czym poprosić wszystkich uczniów o ich podpisanie na znak, że znają panujące w szkole reguły i zobligują się do ich przestrzegania. Każdy wychowawca powinien zachować taką listę/planszę, bądź powiesić ją w widocznym dla uczniów miejscu. - przeszkolenie nauczycieli w jaki sposób prowadzić rozmowy na tematy wrażliwe - uświadomienie nauczycieli co może wskazywać na to, że uczeń jest osobą dotkniętą przemocą w rodzinie. - monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy. Baczne obserwowanie rodzin swoich wychowanków oraz zgłaszanie wszelkich niepokojących sytuacji do odpowiednich służb.			
1. Szerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie w społeczności	- eventy, - produkcje filmowe, - warsztaty teatralne.			Wszyscy zainteresowani

lokalnej. 2. Informowanie uczniów oraz krzewienie w nich poprawnej, aktywnej postawy w przypadku dostrzeżenia symptomów przemocy domowej. 3. Wspieranie, uczestniczenie i tworzenie własnych kampanii uświadamiających w temacie istnienia problemu przemocy w rodzinie.	Przykłady: • podejmowanie działań mających na celu uwrażliwienie społeczności szkolnej i lokalnej na zjawisko przemocy. Uświadomienie ich jakie działania można prowadzić w sytuacji zaistnienia takiego zjawiska oraz jakie konsekwencje będzie miało niepodjęcie takich działań; • wspieranie inicjatyw oddolnych oraz włączanie się w współorganizację projektów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie: ○ współpraca z placówkami służby zdrowia oraz organizacjami pomocy społecznej tj. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodek Pomocy Społecznej, czy Policja, poradniami psychologicznymi, poradniami leczenia uzależnień oraz współuzależnień, poradniami leczenia dysfunkcji, itp.;
---	---

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2015 r. poz. 1390);
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o Systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137, 2138, z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952, 966, 1214);
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Postępowania Karnego (Dz.U. 2017 poz. 204);
7. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. 2015 r. poz. 1094);
8. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 2017 r. poz. 682);
9. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2017 r. poz. 665);
10. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz.U. 2011 nr 81 poz. 448);

11. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz.U. 2011 nr 126 poz. 718);
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245);
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. 2011 nr 50 poz. 259);
14. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz.U. 2011 nr 28 poz. 146);
15. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW;
16. Sprostowanie do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz.U. L 335 z 17.12.2011);
17. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW;
18. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW;
19. Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu dnia 25 stycznia 1996 r. (Dz.U. 2000 nr 107 poz. 1128).

Przepisy prawne

1. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 2017 r. poz. 682);
2. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2016 r. poz. 1822);
3. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356);
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483);
7. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526).

VIII. EWALUACJA

W ustaleniu czy realizowany program przynosi oczekiwane efekty, niezbędna jest jego ewaluacja. Należy więc kontrolować zarówno przebieg procesu, jak i osiągnięte wyniki. W tym celu na początku roku szkolnego i w trakcie jego trwania należy przeprowadzić wśród uczniów, rodziców i nauczycieli ankiety.

Proces powinien być kontrolowany przez bieżące monitorowanie, a uzyskane informacje wykorzystywane do modyfikacji samego programu (jeżeli wystąpi taka potrzeba). Ewaluację wyników należy przeprowadzić pod koniec każdego roku szkolnego i opracować wnioski do pracy na następny rok szkolny.

Narzędzia ewaluacji:

- Sprawozdania wychowawców z realizacji Programów Wychowawczo-Profilaktycznych klas;
- Ankieta skierowana do uczniów, dotycząca ich postaw i zainteresowań;
- Ankieta skierowana do rodziców, dotycząca osiągnięć dydaktyczno- wychowawczych dziecka, ze wskazaniem kierunku działań do dalszej pracy oraz kwestionariusz ankiety pozwalający stworzyć **sylwetkę absolwenta** naszej szkoły;
- Ankieta skierowana do nauczycieli, której celem będzie uzyskanie informacji na temat realizacji Programu Wychowawczo-Profilaktycznego i ewentualnej jego modyfikacji;
- Analiza trudności wychowawczych, problemów szkolno-środowiskowych i profilaktycznych przeprowadzona przez Pedagogę i Psychologa szkolnego, na podstawie danych zebranych od nauczycieli, wychowawców klas, rodziców i uczniów.
- Analiza dokumentów;
- Obserwacje;
- Wywiady z uczniami, rodzicami i nauczycielami;

IX. USTALENIA KOŃCOWE

Za realizację Programu Wychowawczo-Profilaktycznego szkoły odpowiedzialni są wszyscy pracownicy Szkoły.

Dyrektor Szkoły czuwa nad prawidłowością jego realizacji.

Za realizację poszczególnych zakresów odpowiedzialni są nauczyciele zadeklarowani, bądź zaproponowani przez Dyrektora Szkoły.

Program Wychowawczo-Profilaktyczny Szkoły Podstawowej nr 3 w Jeleniej Górze na lata 2023 - 2028 jest otwarty, może być modyfikowany w trakcie realizacji. Program ten podlega monitorowaniu i ewaluacji.

W każdym roku szkolnym we wrześniu zostanie opracowany dokument pt. Założenia do Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Szkoły wraz z harmonogramem działań zaplanowanych na dany rok szkolny w formie odrębnego załącznika i dołączony do Programu.

Program Wychowawczo - Profilaktyczny opracował zespół nauczycieli w składzie:

Dorota Binkowska - przewodnicząca zespołu

Anna Piotrowska - wicedyrektor

Monika Cichoń - pedagog

Danuta Zapał

Wanda Wasilewska

**Program Wychowawczo- Profilaktyczny Szkoły Podstawowej nr 3 im. Mikołaja Kopernika
w Jeleniej Górze**

- przyjęto uchwałą Rady Pedagogicznej w dniu

- przyjęto uchwałą Rady Rodziców w dniu

- w porozumieniu z Samorządem Uczniowskim w dniu

Rada Rodziców

Rada Pedagogiczna

Samorząd Uczniowski